

Pensionsnormen i förändring

Hur höjda åldersgränser påverkar pensionsåldern

Rapport nr 1 i rapportserie om pensionsåldrar

Innehåll

Pensionsnormen i förändring	1
Förord	3
Sammanfattning	4
1. Inledning	6
2. Definitioner	10
3. Deskriptiv statistik	12
3.1 Pensioneringsbeteendet i siffror	12
3.2 Utvecklingen för gruppen utan garantipension och sjukersättning	14
3.3 Årskullarnas sammansättning	15
3.4 Tydliga indikationer på en normförändring	16
4. Metod	17
4.1 Data och studerad population för att skatta normförändringen	17
4.2 Skillnad-i-skillnader regressionsmodell	17
5. Resultat	20
5.1 Regressionsresultat	20
5.2 Antal personer som har skjutit upp sitt pensionsuttag	21
5.3 Normförändringens påverkan på medelpensioneringsåldern	22
6. Slutsatser och policyimplikationer	24
6.1 Höjda åldersgränser påverkar normen för pensioneringsålder	24
6.2 Att informera i god tid kan öka reformens genomslag	25
6.3 Behov av fortsatt uppföljning och utvärdering	25
Bilaga 1. Data och deskriptiv statistik	26
Bilaga 2. Konjunktur och andra störande faktorer	33
Bilaga 3. Känslighetsanalys och robusthetskontroll	36
Bilaga 4. Beräkningsunderlag för skattning av antalet personer som påverkats av normförändring	40
Referenser	43

Philip Berlin Jarhamn

Datum:

2025-09-25

Inger Johannisson

Dokumentbeteckning:

PID290625

Kristin Kirs

Version;

1.0

Diariennr:

VER 2025-332

Förord

Sverige har under en lång tid haft en ökande medellivslängd, men en oförändrad genomsnittlig pensionsålder. Det har skapat utmaningar för både pensionssystemet och övriga välfärdsystem. Därför beslutade riksdagen om höjda åldersgränser i pensionssystemet och angränsande trygghetssystem, vilka trädde i kraft 2023. Från och med 2026 ska dessa åldersgränser knytas till riktåldern.

Med anledning av detta tar Pensionsmyndigheten fram en rapportserie för att belysa och utvärdera effekterna av de höjda åldersgränserna. Syftet är att öka kunskapen om vilka konsekvenser som förändringarna får för individer och samhälle samt att bidra med faktaunderlag till den pågående diskussionen om pensionsåldrar.

Denna första rapport undersöker om höjningarna har påverkat de sociala normerna för pensioneringsåldern i Sverige. Två ytterligare rapporter kommer att publiceras under hösten 2025:

2. *Vilka utträdesvägar finns till pension? En studie av olika inkomstkällor innan pensionsuttaget.* Publicering oktober 2025.
3. *Mot ett längre arbetsliv? Hur höjda åldersgränser i pensionssystemet påverkar arbetsmarknaden.* Publicering november 2025.

Rapporten har skrivits av Philip Berlin Jarhamn (projektledare), Inger Johannisson och Kristin Kirs. Rapporten har beretts med professor Per Johansson, Uppsala universitet. Vi är mycket tacksamma för Per Johanssons värdefulla hjälp samtidigt som Pensionsmyndigheten ensam är ansvarig för rapportens innehåll och slutsatser.

Pensionsmyndighetens uppdrag är att administrera och betala ut den allmänna pensionen. Vi ska ge såväl generell som individuell information om hela pensionen samt informera om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek och tydliggöra vilka konsekvenser olika val kan få för pensionen. Vidare ska myndigheten stärka pensionärer och pensionssparare som konsumenter inom pensionsrelaterade områden. Vi ska också följa, analysera och förmedla ålderspensionssystemets utveckling och effekter för enskilda och samhälle. Dessutom ska myndigheten säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott.

Stockholm, 25 september 2025.

Kristian Seth

Analyschef, Pensionsmyndigheten

Sammanfattning

Höjningen av åldersgränsen för garantipension och andra grundskydd – från 65 till 66 år – har tvingat dem som är beroende av dessa förmåner att senarelägga sin pensionering. Även dem som inte får dessa förmåner har anpassat sitt beteende, nästan var femte person väljer att vänta med sin pension till efter 65 års ålder. Normen för när det är normalt att gå i pension har förändrats. Medelpensioneringsåldern uppskattas ha ökat med 0,1 år under 2023.

Ökningen av medellivslängden innebär en risk för lägre pensionsnivåer i framtiden om inte arbetskraften jobbar längre upp i åldrarna. För att möta denna utmaning höjde riksdagen 2023 åldersgränsen för rätt till grundskyddet från 65 till 66 år och har beslutat att riktålder ska införas från och med 2026. Avsikten med riktåldersreformen är att påverka normen för när man börjar ta ut pension, så att den höjda åldersgränsen betraktas som den naturliga pensioneringsåldern, istället för 65 år som så länge betraktats som normal pensioneringsålder. På sikt är avsikten att riktåldern – som är kopplad till utvecklingen av den förväntade medellivslängden – ska vara den naturliga pensioneringsåldern. Internationell forskning tyder på att höjda åldersgränser i ett pensionssystem kan flytta normen, men det har saknats empiriska studier över hur stora dessa effekter är för svenska förhållanden.

Reformen 2023 erbjuder en unik möjlighet att mäta normens betydelse i Sverige genom ett så kallat naturligt experiment. Personer födda 1958 är den första årskullen som omfattas av den höjda åldersgränsen. Genom att jämföra deras pensionsbeteende med motsvarande grupp födda 1957, som inte påverkats av reformen, kan vi analysera normeffekten på pensioneringsåldern och skatta hur stor den är.

Alla som tjänar in till den allmänna inkomstgrundade pensionen omfattas av reformen. De som påverkas ekonomiskt är dock endast de som har rätt till grundskydd, eftersom den höjda åldersgränsen innebär att de behöver senarelägga pensioneringen ett år för att kunna ta del av grundskyddet. De som endast har rätt till inkomstgrundad allmän pension och inte heller uppbär sjukersättning före pensionering påverkas inte ekonomiskt av reformen men kan påverkas via en normförskjutning. För att mäta normförskjutningen jämför vi tidpunkt för pensionering för födda 1958 med de födda 1957. Metoden bygger på en skillnad-i-skillnader (SiS) analys (engelska: Difference-in-Differences (DiD)). Den studerade populationen består av de födda 1957 och 1958 som enbart har rätt till inkomstgrundad pension och inte uppbär sjukersättning året före pensioneringen.

Resultaten visar att nästan var femte person, eller 17 procent, i den studerade populationen som tidigare tog ut pension vid 65 års ålder har senarelagt sitt pensionsuttag. Ungefär hälften av dem tog ut pension vid 66 års ålder, medan resterande väntar ännu längre. Medelpensioneringsåldern för 2023 uppskattas ha ökat med 0,1 år till följd av normförändringen. Tidigare internationella studier har uppmätt den totala effekten, regeleffekt och normeffect, på genomsnittlig pensionsålder till ett spann om 20 till 50 procent av åldershöjningen. Vår skattning visar därmed en tydlig och relativt stor effekt.

Pensionsmyndighetens slutsatser av analysen är följande:

- Höjda åldersgränser påverkar normen för pensioneringsålder
Reformen har förändrat normen för vad som är en ”normal” pensioneringsålder bland dem födda 1958. Det innebär att fler, bland dem som inte är ekonomiskt beroende av pensionssystemets grundskydd och av sjukersättning, senarelägger sin pensionering. Våra resultat bekräftar internationell forskning; höjda åldersgränser förskjuter normer och leder även i Sverige till senare pensionering, vilket det tidigare saknats empiriskt stöd för.
- Att informera i god tid kan öka reformens genomslag
För många födda 1958 var pensioneringsplanerna troligen redan fastlagda när beslutet om höjd åldersgräns fattades, vilket kan ha begränsat reformens genomslag. En tidigare och mer tydlig kommunikation hade sannolikt gett fler möjlighet att ompröva sina beslut. Tidsspannet mellan beslut och införande samt hur reformen kommuniceras är därför viktiga faktorer för att öka genomslaget.
- Det finns ett behov av fortsatt uppföljning och utvärdering av effekter av höjda åldersgränser i pensionssystemet
Normer förändras inte över en natt och vi har bara studerat den initiala effekten. För att förstå hur riktåldern påverkar människors pensioneringsbeteende är det viktigt att följa utvecklingen över tid, särskilt inför nästa höjning till 67 år 2026. Eftersom kvinnor i högre utsträckning än män påverkas direkt av den höjda åldersgränsen – till följd av att en större andel har grundskydd – är det troligt att framtida höjningar av riktåldern påverkar kvinnor i högre grad. Pensionsmyndigheten kommer att följa utvecklingen inom respektive kön för att identifiera eventuell påverkan på jämställdheten i pensionerna.

1. Inledning

Det svenska inkomst- och premiepensionssystemet är i huvudsak utformat enligt principen om aktuarisk rättvisa. Det innebär att storleken på individens pension är direkt proportionell mot de avgifter som har betalats in under hela arbetslivet. Ett syfte med denna konstruktion är att skapa ekonomiska incitament för individer att arbeta längre i takt med att den förväntade livslängden ökar. Ju senare en person väljer att ta ut sin pension, desto högre blir den årliga pensionen. Om individen i stället går i pension tidigt, måste den intjänade pensionen fördelas över fler år, vilket resulterar i en lägre årlig utbetalning. Systemet ger dock inte några starka ekonomiska incitament att ta ut pensionen vid en specifik ålder.

För dem som inte tjänat in tillräckligt mycket i pensionssystemet finns ett grundskydd. Den vanligaste förmånen i detta grundskydd är garantipensionen. Personer med svag anknytning till arbetsmarknaden, som är beroende av ekonomiskt stöd som upphör vid den tidigaste åldern då garantipensionen kan börja betalas ut, har ofta starka ekonomiska incitament att ta ut pension vid denna ålder. Fram till år 2023 var denna ålder 65 år.

Livslängden i Sverige har ökat stadigt och väntas fortsätta göra det. Trots detta har den vanligaste pensioneringsåldern varit 65 år under åtminstone de senaste två decennierna. Andelen som tar ut pension före 65 har till och med ökat mer än andelen som gör det efter 65. Sammantaget har detta lett till att medelpensioneringsåldern¹ har sjunkit något, och att kompensationsgraden – pensionen som andel av den sista lönen – har minskat markant².

Att så många har tagit ut pension just vid 65 års ålder beror enligt Pensionsåldersutredningen (SOU 2013:25) både på att det tidigare har varit vid denna ålder som rätt till grundskydd i pensionssystemet infaller och rätt till andra socialförsäkringsförmåner upphör, men även på grund av sociala normer. Det kan antas att de sociala normerna härstammar från det gamla ATP-systemet där pensionsåldern var satt till 65 år. Denna norm för pensionsålder har sedan levt vidare även sedan nuvarande pensionssystem infördes, trots att pensionsåldern då blev flexibel. Enligt Pensionsåldersutredningen upprätthölls 65-årsnormen just på grund av att åldersgränserna i förmånssystemen inte höjdes.³

För att förstärka incitamenten att arbeta längre har riksdagen höjt åldersgränserna för tidigaste uttag av garantipension och övriga grundskyddsförmåner. År 2023 höjdes den från 65 till 66 år. Även åldersgränserna för A-kassa, sjukpenning och sjukersättning höjdes till 66 år. Den första årskullen som påverkades av dessa

¹ Se Pensionsmyndigheten (2025) Pensionsåldrar och arbetslivets längd.

² Se SOU 2025:41 s. 91ff.

³ SOU 2013:25 s. 32.

förändringar var personer födda 1958.⁴ Från och med 2026 införs riktålder, vilket blir den ålder som reglerar olika åldersgränser i pensionssystemet och andra närliggande socialförsäkringssystem. Riktåldern kommer att följa den förväntade livslängden och är 2026 beslutad av riksdagen till 67 år. En avsikt med riktåldern är att denna ska bli ett tydligt riktmärke för pensionering för dem som vill få en godtagbar pensionsnivå.⁵

Pensionsmyndighetens statistik visar att den vanligaste pensioneringsåldern har höjts, från 65 till 66 år, efter höjningen av åldersgränsen. En stor del av dem som har senarelagt pensionsuttaget har gjort det av ekonomiska skäl. Det rörs sig dels om de personer som haft sjukersättning som huvudsaklig inkomstkälla året före pensioneringen. För den gruppen blir pensionen enkelt en ny inkomstkälla. Dels är det de som har haft ett lågt eller inget intjänande till inkomstgrundad pension och där garantipensionen kommer att utgöra den större delen av den allmänna pensionen. För den gruppen är det inte lönsamt att senarelägga pensionen ytterligare. För övriga individer finns det inga starka ekonomiska incitament i pensionssystemet att ta ut pension vid en viss ålder. Ändå visar statistiken även för den sistnämnda gruppen en minskad andel som tar ut sin pension vid 65 år och en ökad andel som tar ut sin pension vid 66 år, vilket tyder på att den sociala normen för pensioneringsålder har förskjutits.

Syftet med denna rapport är att undersöka om höjningarna av tidigaste uttagsålder för grundskyddsförmånerna påverkat normerna för pensioneringsåldern i Sverige. Pensionsavgiftsutredningen (SOU 2025:41) betonar att en högre pensionsålder är avgörande för att bibehålla nivåerna i den allmänna inkomstgrundade pensionen. På sikt krävs det att hela befolkningen – inte enbart personer med grundskydd – senarelägger sin pensionering. Huruvida de höjda åldersgränserna också påverkar normerna kring när det är "normalt" att ta ut pension är därmed en nyckelfråga för framtidens pensionsnivåer.

Vår hypotes är att reformen har bidragit till en normförskjutning – en förändrad föreställning om vad som är en "normal" pensioneringsålder – även bland de individer som inte direkt påverkas ekonomiskt av den höjda åldersgränsen.

Ingen tidigare forskning har gjorts i en svensk kontext när det gäller huruvida åldershöjningar i pensionssystemet påverkar den sociala normen samt hur stor en sådan normförändring skulle vara. Forskning från andra länder visar att sådana reformer kan påverka de sociala normerna kring pensionering. Behaghel och Blau (2012) fann att den vanligaste pensioneringsåldern förändrades i takt med att den så

⁴ År 2020 höjdes åldersgränsen för tidigaste uttag av inkomstgrundad pension från 61 till 62 år och år 2023 höjdes den ytterligare, till 63 år. Från 2026 införs riktålder som innebär att åldersgränserna i pensionssystemet och kringliggande socialförsäkringsförmåner anpassas till livslängden.

⁵ Se SOU 2013:25 s. 31.

kallade ordinarie pensionsåldern höjdes. Cribb m.fl. (2016) fann att höjda pensionsåldrar från statens sida påverkade människors beteende, även bland dem som inte direkt påverkades ekonomiskt. Studier av Seibold (2021) och Lalive m.fl. (2023) visar att officiella pensionsåldrar fungerar som psykologiska referenspunkter. De signalerar när det är socialt acceptabelt att lämna arbetslivet. Sammanfattningsvis tyder resultaten på att höjda åldersgränser för pensionsuttag bidrar till att normerna förändras, vilket i sin tur leder till att fler senarelägger sin pensionering.

I en underlagsrapport⁶ till Pensionsåldersutredningen sammanställdes internationell forskning över hur mycket pensionsåldern höjs efter en motsvarande riktåldershöjning, där höjningen av pensionsåldern inbegrep både regel- och beteende(norm)effekter. Sammanställningen visar att den genomsnittliga pensionsåldern ökar med 20–50 procent av åldershöjningen. Pensionsåldersutredningens scenarier över hur mycket en riktåldershöjning skulle påverka sysselsättningen hos den svenska befolkningen baserades på underlagsrapportens resultat. I Ds. 2014:12 ”Ekonomiska effekter av ett längre arbetsliv” skattades normeffekten till 60 procent utifrån Pensionsåldersutredningens medelscenario.⁷ Baserat på denna skattning antog sedan Pensionsavgiftsutredningen i sina framskrivningar av pensionsnivåer att en riktåldershöjning gav en normpåverkan på 60 procent.⁸

Analysen i denna rapport bygger på uppgifter från Pensionsmyndighetens datalager PEDAL. Syftet är att undersöka om höjningen av åldersgränserna år 2023 har påverkat normen för pensioneringsåldern för dem födda 1958 – den första årskullen som omfattas av höjningen av grundskyddets åldersgräns till 66 år. Denna grupp utgör den behandlade populationen i studien. Som jämförelse används årskullen född 1957, som inte påverkades av reformen. Vi tillämpar metoden skillnad-i-skillnader (SiS) med tvåvägs fixa effekter för att fånga skillnaderna i beteendet mellan årskullarna. För att fånga skillnader i den sociala normen exkluderar vi de

⁶ Om effekter på arbetsutbud och pensionering av förändringar av pensionsåldern – en forskningsöversikt, Pensionsåldersutredningen (S 2011:05).

⁷ Tre scenarier, låg, medel respektive hög, användes vid simulering av Pensionsåldersutredningens förslag. Dessa motsvarade de scenarier som används i Pensionsåldersutredningens slutbetänkande, i den meningen att de konstruerades för att ge motsvarande sysselsättningseffekter, se s. 33. För att simulera ett uppskjutet arbetsmarknadsutträde användes en enkel princip; individerna ”föryngras” gradvis i arbetsmarknadshänseende. Detta innebär att sysselsättningssannolikheten för en individ i en viss ålder beräknades som för en individ som är något yngre men i övrigt har samma egenskaper. På samma sätt tillämpades en motsvarande åldersförskjutning vid beräkning av sannolikheten att övergå i ålderspension. Effekten av detta blev en gradvis och parallell förskjutning av utträdes- och pensionsåldrarna. Förskjutningen i de olika scenarierna har sedan valts så att ökningen av antalet sysselsatta blir i linje med Pensionsåldersutredningens scenarier, s. 31.

⁸ Detta implementerades i SESIM-modellen på samma sätt som i Ds. 2014:12, det vill säga genom att personerna betor sig som yngre personer när det kommer till pensionsbeslutet, vilket betyder att pensioneringen senareläggs. En normeffekt på 60 procent innebär att individerna föryngras 60 procent av skillnaden i år mellan riktåldern för det aktuella året och talet 65, se s. 229f.

individer som kan ha ekonomiska drivkrafter att ta ut pension vid 66 års ålder, den ålder för årskullen 1958 vid vilken rätten till sjukersättning upphör och det är möjligt att få grundskyddsförmåner. Det innebär att vi exkluderar individer som hade sjukersättning året innan pensioneringen och dem som får garantipension.

Resultaten visar att den kausala normförskjutningseffekten är 5,5 procentenheter. Detta innebär att mellan 3,2 och 5,4 procent i årskullen född 1958 skjutit upp sitt pensionsuttag från 65 års ålder på grund av förändrad norm. Ungefär hälften av dem tog ut pension vid 66 års ålder, medan resterande tar ut sin pension ännu senare. Medelpensioneringsåldern uppskattas ha ökat med 0,1 år 2023 på grund av förändrad norm.

Normförändringen är av jämförbar storlek mellan kvinnor och män – ungefär lika stor andel i båda grupperna har senarelagt sin pensionering. Däremot har fler kvinnor garantipension eller sjukersättning, vilket innebär att kvinnor i högre grad än män påverkas av kombinationen av regeländringen och normförändringen. Om detta mönster håller i sig framöver, kan framtida höjningar av pensionsåldern leda till att kvinnor i högre utsträckning än män går i pension vid allt högre åldrar.

2. Definitioner

I kapitlet beskriver vi de pensionsrelaterade definitioner som används i rapporten.

Norm: I denna rapport mäts normförändring som förändrat pensioneringsbeteende som inte beror på förändrade ekonomiska incitament. Det inkluderar sociala normer – det vill säga oskrivna regler eller förväntningar som styr människors pensioneringsbeteende – till exempel att partners och arbetskollegornas val av pensioneringsålder påverkar individens val att ta ut pension. Normen för pensioneringsålder har länge varit 65 år, det är vid den åldern som allra flest personer har valt att ta ut pension, även om den sedan några år tillbaka har luckrats upp. Det är fler som påbörjar pensionsuttaget före än efter 65 års ålder. Normen för pensioneringsåldern har sammanfallit med åldersgränsen för när man tidigast kan få ta del av grundskyddsförmånerna i pensionssystemet.

Ny pensionär: Definitionen av ny pensionär följer samma metod som används för att beräkna medelpensioneringsåldern i Pensionsmyndighetens rapport ”Pensionsåldrar och arbetslivets längd”.⁹ Genom att jämföra hur stor andel av sin inkomstpension individen tar ut mellan december det undersökta året och december föregående år definieras som ny pensionär. Den som tar ut hela sitt årliga belopp under perioden räknas som hel pensionering medan ett uttag om exempelvis 50 procent av beloppet räknas som en halv pensionering.

Allmän pension: I rapporten består allmän pension, om inget annat anges, av inkomstgrundad pension (inkomstpension och premiepension) och garantipension.

Garantipension: Förmånen är den grundskyddsförmån i det allmänna pensionssystemet som flest pensionärer har. Garantipensionen är bosättningsbaserad. För att få ett fullt belopp behöver individen ha varit folkbokförd i Sverige under minst 40 års tid, från 16 års ålder fram till den ålder då garantipensionen tidigast kan betalas ut. Den lagstadgade ålder då garantipensionen tidigast kan betalas ut är 65 år för födda 1957 och 66 år för födda 1958.¹⁰ Storleken på beloppet beror också på hur mycket individen får i inkomstpension och på civilstånd, beloppet fasas ut med stigande inkomstpension. År 2022 fyllde årskullen 1957 65 år och då var inkomstgränsen för när garantipensionen upphörde cirka 13 000 kronor per månad för ensamstående och cirka 12 000 kronor för gifta.

⁹ Pensionsmyndigheten (2025a).

¹⁰ Bosättningstiden för dem födda 1957 beräknas alltså från 16 års ålder fram till och med 64 års ålder. För dem födda 1958 beräknas bosättningstiden från 16 års ålder fram till och med 65 års ålder.

År 2024 fyllde årskullen 1958 66 år och då var motsvarande inkomstgränser cirka 18 000 kronor respektive cirka 16 500 kronor per månad.¹¹

Sjukersättning: En förmån som Försäkringskassan administrerar och som en individ kan vara berättigad till om den på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning aldrig kommer att kunna arbeta heltid. Individen har rätt till sjukersättning till och med året den har rätt till ålderspensionssystemets grundskydd, såsom garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Rätten för sjukersättning upphörde alltså vid 65 års ålder för årskullen 1957 och vid 66 års ålder för årskullen 1958.

Riktålder: Från och med 2026 är riktåldern en formell åldersgräns som följer den förväntade livslängden i varje årskull. Med riktålder menas den ålder då individen rekommenderas att tidigast börja ta ut sin inkomst- och premiepension. Riktåldern kommer då också vara den lägsta ålder då individen kan få grundskyddsförmåner inom det allmänna pensionssystemet, och den ålder då möjligheten att få sjukersättning upphör. I rapporten använder vi dock begreppet riktåldern som om den redan har införts och att det är den ålder individen tidigast kan ta del av grundskyddsförmånerna och när rätten till sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, med mera upphör. För de födda 1957 är riktåldern enligt vår terminologi 65 år, vilket de fyllde under 2022. På samma sätt är riktåldern 66 år för de födda 1958, vilket de fyllde under 2024.

¹¹ Beloppsgränserna för garantipensionen indexeras med den allmänna prisutvecklingen i Sverige. Att nivåerna är så pass mycket högre för 2024 än för 2022 beror på den förhållandevis höga inflationen under perioden, prisbasbeloppet ökade med 8,7 procent 2023 och 9,1 procent 2024.

3. Deskriptiv statistik

Varje år tar mellan 100 000 och 140 000 personer i Sverige ut allmän pension, spridda över olika åldrar. Under de senaste två decennierna – fram till och med 2022 – har 65 år varit den vanligaste pensioneringsåldern, vilket sammanfaller med den då gällande åldersgränsen för när man tidigast kan få grundskyddsförmåner. Samtidigt visar utvecklingen att allt färre personer väljer att ta ut pension just vid 65 års ålder och att fler tenderar att pensionera sig före än efter 65 års ålder, även om andelen som tar ut pension efter 65 också har ökat över tid.¹²

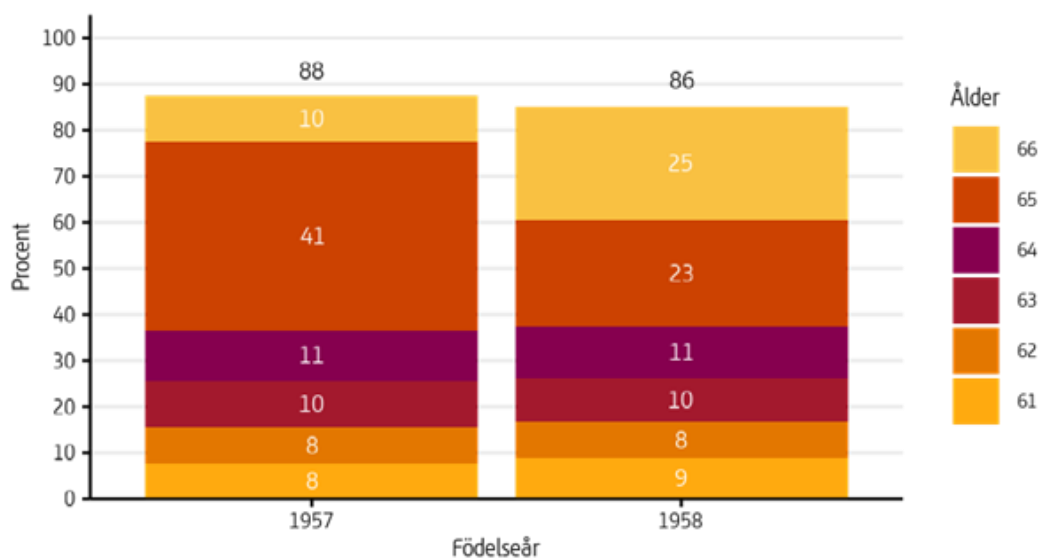
Födda 1958 är den första årskullen som omfattas av höjningen av riktåldern till 66 år. Höjningen har haft en tydlig effekt, andelen som tog ut i pension vid 65 års ålder minskade markant jämfört med tidigare årskullar. Samtidigt ökade andelen personer som tog ut pension vid 66 års ålder, vilket innebär att den vanligaste pensioneringsåldern i och med reformen försköts från 65 till 66 år.¹³

Nedan redovisas statistik över pensioneringsbeteendet för årskullarna födda 1957 och 1958.

3.1 Pensioneringsbeteendet i siffror

Figur 1 illustrerar skillnaden i andelen nya pensionärer vid olika åldrar upp till 66 år mellan årskullarna födda 1957 och 1958.

Figur 1 Andel nya pensionärer per ålder och årskull, procent



Figur 1 visar att pensionsbeteendet är snarlikt mellan årskullarna fram till 65 års ålder. Därefter syns en tydlig minskning i andelen nyblivna pensionärer i årskullen

¹² Se Pensionsmyndigheten (2025a).

¹³ Se Pensionsmyndigheten (2025a).

1958, jämfört med 1957. Minskningen vid 65 års ålder kompenseras till stor del av en ökning vid 66 års ålder, men inte fullt ut. Totalt är andelen pensioneringar till och med 66 års ålder 2 procentenheter lägre i årskullen 1958 jämfört med årskullen 1957. Det antyder att vissa individer i årskullen 1958 väljer att skjuta upp sin pensionering till en ännu högre ålder.

I åldersgruppen 66 år finns det cirka 110 000 personer i både årskullarna 1957 och 1958 som är folkbokförda i Sverige. Av dessa får omkring 59 700 (årskull 1957) respektive 48 100 (årskull 1958) garantipension. Året innan pensioneringen har 11 200 personer i årskull 1957 och 11 600 i årskull 1958 sjukersättning. Vissa individer finns med i båda grupperna, eftersom de övergick från sjukersättning till garantipension vid pensioneringen. Enligt Tabell 7 i Bilaga 1 är det fler kvinnor än män som omfattas av någon eller båda dessa förmåner. Personer med dessa förmåner har starka ekonomiska incitament att vänta tills riktåldern med att ta ut sin pension, vilket redovisas i Bilaga 1.

Vi har analyserat om det är motiverat att inkludera personer i analysen som hade sjukersättning året före pensioneringen, men där denna ersättning utgjorde enbart en mindre andel av deras pensionsgrundande inkomst. Vi har även analyserat personer vars garantipension endast utgjorde en mindre del av den allmänna pensionen. Efter en genomgång av data har vi dragit slutsatsen att det enbart är i de grupper där sjukersättningen utgjorde mindre än fem procent av den pensionsgrundande inkomsten och i de grupper där garantipension utgör mindre än fem procent av den allmänna pensionen som vi med rimlig säkerhet kan isolera en normeffekt – det vill säga en förändring i uppfattningen om vad som är en "normal" pensioneringsålder, snarare än en direkt regeleffekt till följd av höjd riktålder.¹⁴ Även personer med förmånerna äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg exkluderas ur huvudanalysen, då förmånerna är kopplade till riktåldern. Det resulterar i att ytterligare cirka 300 personer som uppbär dessa förmåner, men som inte har varken garantipension eller sjukersättning, exkluderas. När det gäller andra förmåner såsom – arbetslöshetsersättning (a-kassa) och sjukpenning – vilka också begränsas av riktåldern, visar data att dessa inte har någon tydlig inverkan på när individer går i pension. Därför inkluderar vi individer med dessa förmåner i vår fortsatta analys.¹⁵ Denna grupp kommer framöver i rapporten att kallas gruppen utan

¹⁴ Vi ser i Figur 4, 5 och 6 i Bilaga 1 att andelen som tar ut pension vid riktåldern överlag ökar med andelen garantipension samt sjukersättning. Det är därför endast i gruppen vars garantipension utgör som mest 5 procent av den allmänna pensionen eller vars sjukpenning året före pensioneringen utgjorde som mest 5 procent av den pensionsgrundande inkomsten som vi kan anta att det inte finns individer som har blivit påverkade av regelverket (riktåldern) för sitt pensionsuttag.

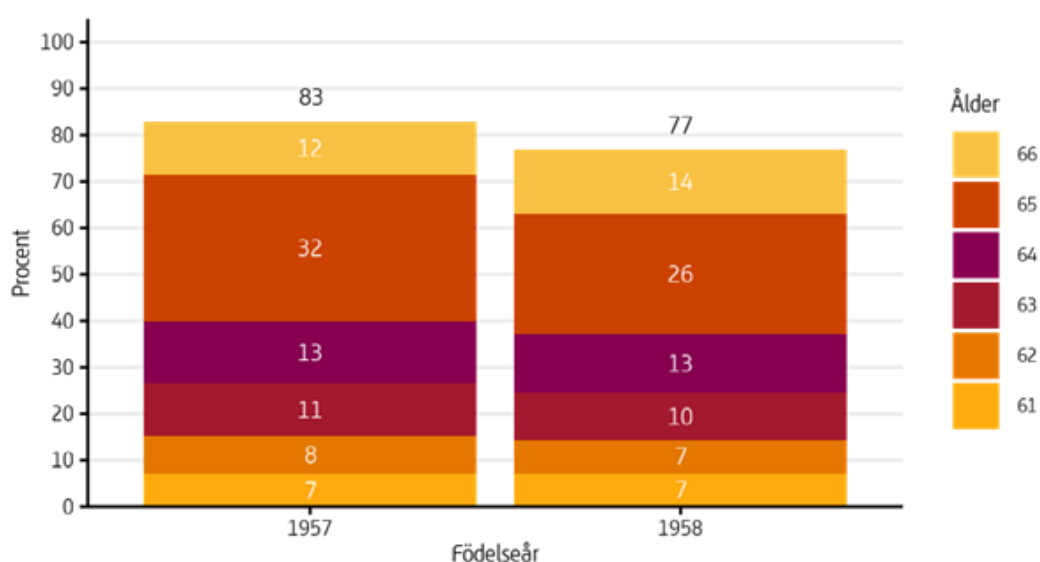
¹⁵ Se Bilaga 1. Rätten till de två ersättningarna styrs också av riktåldern i och med att det inte är möjligt att få A-kassa samt att rätten till sjukpenning begränsas när individen uppnått sin riktålder. Analysen indikerar att andelen A-kassa i förhållande till pensionsgrundande inkomst året före pensioneringen och att påbörja sitt pensionsuttag vid riktåldern har ett negativt samband, ju högre andel A-kassa desto färre går i pension vid riktåldern. Det går inte att utläsa något samband mellan andelen sjukpenning och pensionering vid riktåldern.

garantipension eller sjukersättning, då majoriteten av individerna i gruppen inte tar del av någon av förmånerna.

3.2 Utvecklingen för gruppen utan garantipension och sjukersättning

För personer som varken hade sjukersättning innan pensionsuttaget eller får garantipension ger det inkomstgrundade pensionssystemet inga ekonomiska incitament att ta ut pensionen vid en specifik ålder. Trots det visar Figur 2 ett liknande mönster som Figur 1 med en minskad andel även i den här gruppen som tar ut pension vid 65 års ålder och en ökad andel som tar ut pension vid 66 års ålder.

Figur 2 Andel nya pensionärer per ålder och årskull, utan garantipension och utan sjukersättning, procent



Figuren visar att andelen nyblivna pensionärer är något lägre vid nästan varje ålder när de med garantipension och sjukersättning exkluderas. I denna grupp väljer en större andel att ta ut pension efter 66 års ålder, både bland födda 1957 och 1958. Däremot kvarstår det övergripande mönstret från Figur 1.

En viktig skillnad är att 65 års ålder fortsatt är den vanligaste pensioneringsåldern för födda 1958, något som inte är fallet när vi analyserar hela populationen.

Dessutom är skillnaden i den samlade andelen som tagit ut pension fram till och med 66 års ålder betydligt större, 6 procentenheter, jämfört med 2 procentenheter i Figur 1.

3.3 Årskullarnas sammansättning

För att säkerställa att de födda 1957 är en god kontrollgrupp för pensioneringsbeteendet för födda 1958 jämför vi de olika årskullarnas sammansättning, se Tabell 1.

Tabell 1 Årskullarnas sammansättning, hela populationen

Variabel	Medelvärde 1957	Medelvärde 1958	Differens i medelvärde (procentenheter)
Man	49,8%	50,0%	-0,3%
Kvinna	50,2%	50,0%	0,3%
Gift / Registrerad partner	20,8%	21,0%	-0,1%
Ogift	79,2%	79,0%	0,1%
Äldre partner	24,6%	24,4%	0,2%
Yngre partner	25,3%	24,9%	0,4%
Förgymnasial	18,9%	17,8%	1,0%
Gymnasial	46,6%	47,3%	-0,7%
Eftergymnasial	34,6%	34,9%	-0,3%
Låginkomst	33,5%	32,5%	0,9%
Medelinkomst	33,2%	32,8%	0,3%
Höginkomst	33,4%	34,6%	-1,3%
Storstad	33,2%	33,5%	-0,3%
Större stad	40,0%	39,9%	0,1%
Mindre ort	26,8%	26,6%	0,2%
Observationer	676 499	670 409	

Vi ser i Tabell 1 att det är små skillnader mellan de båda årskullarna vad det gäller könsfördelning, civilstånd, utbildningsnivå, inkomstgrupp och geografisk bosättning. En mindre avvikelse är att årskullen födda 1958 är något mer högutbildade än årskullen 1957. Det reflekteras också i inkomstgrupperna, där årskullen 1958 har något fler höginkomsttagare än årskullen 1957. Vi bedömer dock att skillnaderna mellan årskullarna är så pass små att de inte har någon nämnvärd betydelse och att årskullen 1957 därför är en god kontrollgrupp för årskullen 1958 sett till hela populationen.

Vår analys kommer att utföras på populationen där samtliga individer som har garantipension och/eller sjukersättning exkluderas. Årskullarnas sammansättning i denna population presenteras nedan i Tabell 2.

Tabell 2 Årskullarnas sammansättning, ingen garantipension / sjukersättning

Variabel	Medelvärde 1957	Medelvärde 1958	Differens i medelvärde (procentenheter)
Man	55,8%	57,1%	-1,3%
Kvinna	44,2%	42,9%	1,3%
Gift / Registrerad partner	17,4%	17,8%	-0,4%
Ogift	82,6%	82,2%	0,4%
Äldre partner	25,1%	24,2%	0,9%
Yngre partner	29,3%	29,5%	-0,1%
Förgymnasial	15,1%	14,4%	0,7%
Gymnasial	44,6%	44,4%	0,2%
Eftergymnasial	40,3%	41,2%	-1,0%
Låginkomst	11,4%	11,5%	-0,1%
Medelinkomst	39,0%	36,5%	2,5%
Höginkomst	49,6%	52,0%	-2,4%
Storstad	33,4%	34,7%	-1,3%
Större stad	39,8%	39,5%	0,3%
Mindre ort	26,8%	25,8%	1,0%
Observationer	439 354	429 671	

När vi exkluderar alla som får garantipension eller hade sjukersättning innan sitt pensionsuttag förändras också sammansättningen i populationen jämfört med hela årskullarna. Populationen innehåller en klart större andel män och höginkomsttagare för båda årskullarna. Precis som i den tidigare jämförelsen visar Tabell 2 att det är relativt små skillnader i årskullarnas sammansättning.

Skillnaderna när det kommer till kön, inkomstgrupper och geografisk bosättning mellan årskullarna är dock något större för populationen än vad de är för hela årskullarna. Vi bedömer att skillnaderna inte är tillräckligt stora för att ifrågasätta vårt antagande om att årskullen 1957 skulle utgöra en bra kontrollgrupp för årskullen 1958.

3.4 Tydliga indikationer på en normförändring

Sammanfattningsvis visar Figur 1 och Figur 2 att andelen nyblivna pensionärer i årskullen 1958 fram till och med 66 års ålder är lägre jämfört med motsvarande andel i årskullen 1957. Det gäller både för hela populationen och för gruppen utan sjukersättning och garantipension. Att fler individer i den sistnämnda gruppen – de som inte påverkas ekonomiskt av den höjda riktåldern – skjuter upp sitt pensionsuttag vid 65 års ålder ger stöd för vår hypotes om att det pågår en normförändring om när det anses normalt att ta ut pension.

4. Metod

4.1 Data och studerad population för att skatta normförändringen

Dataunderlaget följer en obalanserad¹⁶ paneldatastruktur där vi följer årliga individobservationer för de födda 1957 och 1958 mellan 61 och 66 års ålder. Den totala populationen som vår deskriptiva statistik baseras på innehåller totalt 230 822 unika individer och 1 346 908 observationer.

Analyserna utförs endast på individer som var folkbokförda vid varje angivet år. För ett givet år har vi exkluderat dem som avlider eller flyttar utomlands under det året. Vi har också konstaterat att det finns en tydlig drivkraft att ta ut pension vid riktåldern för dem med garantipension och sjukersättning. För att kunna skatta en normförändring krävs därför att vi exkluderar personer som är påverkade av regelverket för riktålder, det vill säga personer med mer än 5 procent garantipension och sjukersättning. Analysen baseras alltså på en population som saknar eller har låg omfattning av garantipension eller sjukersättning, och den innehåller totalt 150 892 unika individer och 869 025 observationer.

4.2 Skillnad-i-skillnader regressionsmodell

Skillnad-i-skillnader (SiS) är den metod vi tillämpar för att undersöka om den höjda riktåldern har haft en effekt på pensioneringsnormen i linje med vår hypotes, det vill säga om fler går i pension vid högre ålder. Metoden innebär att man jämför en behandlad grupp med en kontrollgrupp. Förändringen i den obehandlade gruppen representerar den förändring vi hade förväntat oss även i den behandlade gruppen om ingen behandling skett. All ytterligare förändring tillskrivs då effekten av behandlingen.

SiS kräver att den behandlade gruppen och kontrollgruppen skulle haft parallella trender efter behandling/reform om behandling/reform inte ägt rum. Som regel antas detta vara uppfyllt om trenden före behandling/reform är densamma. I detta sammanhang innebär det att pensioneringsbeteendet i de båda grupperna följde samma trend innan den höjda åldersgränsen trädde ikraft.

I vår analys utgör individer födda 1958 den behandlade gruppen. Årskullen är den första att påverkas av höjningen av riktåldern till 66 år. Kontrollgruppen består av individer födda 1957, vilken är den sista årskullen med en riktålder på 65 år.

¹⁶ Ett balanserat dataunderlag innebär att man följer en och samma individ (eller observation) under samtliga undersökta tidsperioder. Eftersom vi följer samtliga folkbokförda individer över tid innebär detta att vissa individer inte kommer finnas med i alla tidsperioder, på grund av att individer flyttar ut ur Sverige eller avlider. Därmed blir dataunderlaget obalanserat.

Genom att välja den näraliggande årskullen födda 1957 som kontrollgrupp minskar vi risken för att de båda grupperna skulle ha olika trender för pensioneringsbeteende före höjningen av åldersgränsen. Det bör noteras att vi i normförändringen också fångar upp personer med garantipension som tar ut pension efter riktåldern.

Den modell av SiS som vi har valt att tillämpa är en så kallad tvåvägs fixa effekter SiS med flera perioder som vi skattar med OLS¹⁷. Att modellen har flera perioder innebär att vi kan fånga den dynamiska effekten, det vill säga hur den behandlade gruppen skiljer sig från kontrollgruppen vid varje given ålder. I en dynamisk modell måste ett år exkluderas och agera som referensår. Vi har valt åldern 64 år.

$$y_{t,i} = \alpha_i + \gamma_t + \sum_{j=-4}^{-2} \text{behandlad}_i * (\text{ålder}_{t,i} - 65 = j_{t,i}) \delta_j + \sum_{j=0}^1 \text{behandlad}_i * j_{t,i} \beta_j + \varepsilon_{t,i}$$

Den beroende variabeln $y_{t,i}$ är en variabel som kan ta ett värde i intervallet 0, 0,25, 0,5, 0,75 och 1 beroende på i vilken omfattning individen har tagit ut sin allmänna pension (exklusive premiepension) under året. *Behandlad* variabeln är en binär variabel, som tar värdet 1 om individen är född 1958, annars 0. Variabel j mäter relativ ålder mot 65, och 64 ($j = -1$) är referensår och får därmed inget estimat från regressionen. Vi har inte med några ytterligare kontrollvariabler i regressionen.¹⁸ Index t står för ålder och i för individ. I modellen har vi fixa effekter för ålder- (γ_t) och individ (α_i). Koefficienten δ_j , $j = -4, -3, -2$, är skillnaden mellan grupperna vid 61, 62 och 63 års ålder. De skattade koefficienterna ska vara nära noll för att vi ska kunna anta att parallella trend-antagandet är uppfyllt. Koefficienten β_j , $j = 0, 1$, mäter förändringar till följd av att reformen förändrat normen för vad som är en normal ålder att ta ut pension. β_0 är således i förväntan negativ medan β_1 ska vara större än noll. Detta innebär en minskning att ta ut pension vid 65 års ålder och en större benägenhet att ta ut pension vid 66 års ålder.

Då analysen består av en regression med fem stycken koefficienter av intresse måste vi beakta risken för att få falska positiva resultat vid signifikanstestande. Vi gör detta genom att applicera en Bonferroni korrigering. Vi använder en önskad signifikansnivå på 1 procent. Bonferroni korrigering innebär att de enskilda signifikanstesten fås genom att dela den önskade signifikansnivån med antal hypotestester, det vill säga 5 stycken. Vi kommer därför att använda 0,2 procent

¹⁷ Ordinary Least Square (OLS). På svenska heter den minsta kvadratmetoden.

¹⁸ Eftersom vi applicerar individ fixed effects så fångar det icke observerad heterogenitet på individnivå. I denna rapport är vi inte ute efter att identifiera vad som förorsakar beslutet att ta ut pension, utan snarare hur beteendet har förändrats för årskullen som påverkas av reformen. Istället för att inkludera kontrollvariabler för det som kan orsaka pensionsbeslutet hanteras heterogeniteten med fixed effects på individnivå.

som signifikansnivå för de enskilda testen i våra analyser. Dessa markeras med en stjärna i resultattabellerna.

Fixa effekter används för att hantera icke observerad heterogenitet för individer och för ålder. Eftersom tid är perfekt korrelerad med variabeln ålder är en nackdel med denna specifikation att vi inte kan kontrollera för tid och därmed inte kontrollerar om konjunkturen på arbetsmarknaden eller andra förändringar har påverkat dessa två årskullar olika. Vi diskuterar detta mer utförligt i Bilaga 2. Vår bedömning är att dessa potentiella störande effekter är marginella.

5. Resultat

5.1 Regressionsresultat

Tabell 3 visar resultaten från regressionsanalysen. För varje pensioneringsålder redovisas den skattade skillnaden i andelen nya pensionärer för årskullen 1958 jämfört med årskullen 1957. Åldern 64 år är referensåldern inom respektive årskull och saknar därför estimat.¹⁹

Vi ser att resultaten är signifikanta för 65 och 66 års ålder. Normförändringen vid 65 års ålder är 5,5 procentenheter färre nya pensionärer. Normförändringen vid 66 års ålder är däremot positiv, det är 2,7 procentenheter fler nya pensionärer i årskullen 1958 jämfört med årskullen 1957. Att normförändringen vid 66 års ålder inte helt väger upp den vid 65 års ålder indikerar att det finns individer som väntar ytterligare med att ta ut pension. Normförändringen i relation till andelen som tog ut pension vid 65 års ålder för årskullen född 1957 blir cirka 17 procent ($= 5,5 / 32$).

Tabell 3 Regressionsresultat för antal nya pensionärer per ålder, procentenheter

	Estimat	Standardfel
Ålder 61 * Behandlad	0,4%	0,3%
Ålder 62 * Behandlad	-0,5%	0,3%
Ålder 63 * Behandlad	-1,0% *	0,3%
Ålder 65 * Behandlad	-5,5% *	0,3%
Ålder 66 * Behandlad	2,7% *	0,3%
Observationer	869 025	

Not: Den övergripande signifikansnivån är 1 procent. Vi har tagit hänsyn till att vi har fem tester och med bonferronikorrektion innebär detta att vi har använt 0,2 procent risknivå vid varje enskilt signifikanstest. Denna nivå markeras med * i tabellen.

Att samtliga estimat före åldershöjningen, vid åldrarna 61–63 år, ger marginella skillnader stödjer grundantagandet för modellen om parallella trender för den behandlade gruppen och kontrollgruppen, det vill säga att båda årskullarna hade liknande pensioneringsbeteende före 65 års ålder. För att utvärdera hur känsliga estimaten är för det valda gränsvärdet om max 5 procents garantipension och sjukersättning har en känslighetsanalys gjorts, vilken presenteras i Bilaga 3 Tabell 7. Robusthetstester för att säkerställa att resultaten inte är beroende av modellvalet har utförts med en placeboregression samt logistisk regression.²⁰

¹⁹ Ålder är en diskret variabel och behöver därför relateras till en annan ålder för att fångas upp. Vi har valt 64 år som referensålder men kunde ha valt en annan ålder se även kapitel 5 om metod.

²⁰ För redovisning av testerna se Bilaga 3 Tabell 8, Tabell 9 och Tabell 10.

För att undersöka om normförändringen skiljer sig åt mellan kvinnor och män har vi gjort motsvarande regressioner som ovan men baserat analysen på ett dataunderlag för respektive kön, se Tabell 4 nedan. Resultaten visar att normförändringen för män respektive kvinnor befinner sig på liknande nivåer, och givet storleken på standardfelen bedömer vi att de inte är skilda från varandra. Män och kvinnor som inte har garantipension eller sjukersättning ser därmed ut att ha ändrat sitt val av pensioneringsålder i en liknande utsträckning.

Tabell 4 Regressionsresultat för antal nya pensionärer per ålder uppdelat per kön, procentenheter

	Män Estimat	Män Standardfel	Kvinnor Estimat	Kvinnor Standardfel
Ålder 61 * Behandlad	0,5%	0,3%	0,3%	0,4%
Ålder 62 * Behandlad	-0,7%	0,3%	-0,3%	0,4%
Ålder 63 * Behandlad	-1,0%	0,3%	-1,1%	0,4%
Ålder 65 * Behandlad	-5,2% *	0,4%	-5,8% *	0,4%
Ålder 66 * Behandlad	2,5% *	0,4%	2,9% *	0,4%
Observationer	490 727		378 298	

Not: Den övergripande signifikansnivån är 1 procent. Vi har tagit hänsyn till att vi har fem tester och med bonferronikorrektion innebär detta att vi har använt 0,2 procent risknivå vid varje enskilt signifikanstest. Denna nivå markeras med * i tabellen.

5.2 Antal personer som har skjutit upp sitt pensionsuttag

Utifrån regressionsanalysen ovan kan vi beräkna antalet individer utan garantipension och sjukersättning som har senarelagt sin pensionering på grund av en förändrad norm genom att använda estimatet i procentenheter och multiplicera med det totala antalet individer i populationen. Det faktum att vi har exkluderat individer med garantipension och sjukersättning innebär dock troligtvis en underskattning av antalet personer som har skjutit upp pensionsuttaget på grund av en förändrad norm. Man kan anta att det även finns personer med någon (mindre) del garantipension och sjukersättning som har förändrat sitt pensioneringsbeteende på grund av förändrad norm snarare än förändrat regelverk. Utifrån Figur 4 och 5 i Bilaga 1 kan man dra slutsatsen att det endast är i gruppen med 100 procent garantipension respektive sjukersättning som samtliga individer kan antas vara styrda av förmånernas ekonomiska incitament, då det vid lägre andelar av förmånerna är färre som tar ut pension vid riktåldern.

Det är intressant att uppskatta det totala antalet personer som har senarelagt sin pensionering på grund av att de har ändrat sin syn på vad som är en normal pensioneringsålder. Dels för att få en mer konkret uppgift på effekten än bara den

procentuella förändringen och dels kan uppgiften användas för att beräkna hur Pensionsmyndighetens mått för medelpensioneringsålder har påverkats av normförändringen. Det går dock endast att göra en grov uppskattning, eftersom vi inte vet vilka individer med garantipension respektive sjukersättning som är regelpåverkade, det vill säga styrda av förmånernas ekonomiska incitament, och vilka som inte är det. Vi har därför beräknat ett sannolikt spann för antalet personer som har skjutit upp sitt pensionsuttag på grund av en normförändring, vilket uppgår till mellan 3 500 och 6 000 personer. Detta motsvarar mellan 3,2 och 5,4 procent av hela årskullen födda 1958.

Spannet har beräknats enligt följande. Vårt minimivärde får vi genom att anta att det endast har skett en normförändring för gruppen utan garantipension och sjukersättning. Vidare använder vi punkttestimatet från regressionsanalysen ovan, 5,5, minus 1,96 standardavvikelser, vilket motsvarar en minskad andel 65 åriga pensionärer på 5,0 procentenheter. Detta multipliceras sedan med antalet pensionärer i årskullen vid 65 års ålder som inte har garantipension eller sjukersättning, vilket ger ungefär 3 500 personer ($= 0,05 * 70\,624$) som motsvarar 3,2 procent av årskullen ($= 3\,500 / 110\,603$).

Vårt maxvärde beräknas med en annan metod där vi antar att det även har skett en normförändring bland personer med garantipension och sjukersättning. Vi antar att den totala förändringen av antalet personer som tar ut pension vid 65 är summan av förändringen för dem som styrs av regelverket och förändringen för dem som har påverkats av en förändrad norm. Vi antar vidare att normförändringen är lika stor för samtliga individer, oavsett omfattning av garantipension och sjukersättning. Vi kan då använda vår skattning av normpåverkan ovan från regressionsanalysen för gruppen utan garantipension och sjukersättning och med en enkel ekvation beräkna det totala antalet som har skjutit upp sitt pensionsuttag på grund av förändrad norm till cirka 6 000 personer. Se Bilaga 4 för en mer utförlig beskrivning av beräkningen.

På motsvarande vis skattas ökningen av antalet personer som tog ut pension vid 66 års ålder till mellan 1 500 och 3 100 personer, vilket motsvarar mellan 1,4 och 2,8 procent av årskullen.

5.3 Normförändringens påverkan på medelpensioneringsåldern

År 2023, vilket var det år då de födda 1958 fyllde 65 år, ökade medelpensioneringsåldern kraftigt från 64,8 till 66 år. Eftersom medelpensioneringsåldern beräknas som ett genomsnitt utifrån hur många personer som tar ut pension vid respektive ålder, kan vi med vår skattning ovan av antal personer som har ändrat sitt beteende på grund av en normförändring också

uppskatta hur stor del av ökningen i medelpensioneringsåldern som kan tillskrivas en normförändring. Denna beräkning sker med ett antagande om allt-annat-lik, det vill säga att vi bara ändrar antalet nya pensionärer vid olika åldrar för de födda 1958. Vi utgår från värden i mitten av spannen som anges ovan i avsnitt 5.2. Vi antar att utan någon normförändring skulle cirka 4 700 fler personer gått i pension vid åldern 65 enligt uppskattningen i föregående avsnitt. Vid åldern 66 år skulle det tvärtom vara ungefär 2 300 färre personer som gått i pension. Utfallet av beräkningarna presenteras nedan.

Tabell 5 Medelpensioneringsålder, med och utan normförändring

År	Medelpensioneringsålder	Medelpensioneringsålder utan normförändring	Differens
2022	64,83		
2023	65,96	65,82	0,14
2024	65,50	65,49	0,01

Normförändringen förklarade cirka 12 procent av den ökning av medelpensioneringsåldern som rapporterades 2023. För 2024 minskade medelpensioneringsåldern från föregående år. Normförändringen dämpade då minskningen marginellt.

6. Slutsatser och policyimplikationer

Syftet med denna rapport är att undersöka om den höjda åldersgränsen för tidigaste uttag av det allmänna pensionssystemets grundskydd, som regeringen införde 2023, har påverkat människors pensionsbeteende bortom de ekonomiska incitament som reformen medför. De födda 1958 är den första årskull som omfattas av reformen och för dem är åldersgränsen 66 år. För äldre årskullar är åldersgränsen 65 år.

Vår hypotes är att reformen har bidragit till en normförskjutning – en förändrad uppfattning om vad som är en ”normal” pensioneringsålder. För att testa denna hypotes och för att bedöma effektens storlek studeras individer som inte direkt påverkas ekonomiskt av den höjda åldersgränsen. Med hjälp av en SiS-modell jämför vi personer födda 1958 med personer födda 1957 för att undersöka om det har skett en faktisk beteendeförändring.

6.1 Höjda åldersgränser påverkar normen för pensioneringsålder

Våra resultat visar en mätbar normförändring. För den grupp i årskullen 1958 som inte omfattas av garantipension eller hade sjukersättning före pensioneringen – och därmed inte påverkas direkt av riktålderns ekonomiska incitament – minskade andelen som tog ut pension vid 65 års ålder med 5,5 procentenheter jämfört med årskullen 1957. Det innebär att nästan var femte person, eller 17 procent, i den studerade populationen som tidigare tog ut pension vid 65 års ålder har senarelagt sitt pensionsuttag. Det motsvarar som minst cirka 3 500 personer, eller 3,2 procent av årskullen född 1958. Ungefär hälften av dessa individer tog ut pension vid 66 års ålder, medan resten senarelade sin pension ytterligare. Att även individer utan garantipension eller sjukersättning tenderar att senarelägga sitt pensionsuttag tyder på att förändringar i riktåldern har potential att även påverka normen för när det anses " normalt " att gå i pension.

När vi inkluderar personer med garantipension och sjukersättning uppskattas antalet som senarelagt pensionen på grund av en förändrad norm till som mest cirka 6 000 personer, motsvarande 5,4 procent av årskullen.

Analyserna visar också att både kvinnor och män i liknande utsträckning har förändrat sitt normrelaterade beteende vad gäller pensioneringsålder. Samtidigt är det en större andel kvinnor än män som direkt påverkas av riktåldern, eftersom kvinnor i högre grad uppbär garantipension och sjukersättning. Om detta mönster kvarstår även i yngre generationer, kommer framtida höjningar av riktåldern sannolikt att påverka kvinnor i större utsträckning än män vad gäller tidpunkten för pensionering.

6.2 Att informera i god tid kan öka reformens genomslag

Det är viktigt att understryka att våra resultat baseras på den första årskullen – de födda 1958 – som omfattades av åldershöjningen. Förändringar i normer tenderar att ta tid innan de får fullt genomslag. Många i årskullen hade troligen redan bestämt sina pensioneringsplaner när riksdagen – i maj 2022 – beslutade att höja åldersgränsen. Det kan ha begränsat reformens effekter på de individer som inte är beroende av pensionssystemets grundskydd och sjukersättning.

Internationella studier, bland annat av Seibold (2021) och Lalive m.fl. (2023), visar att officiella åldersgränser i pensionssystem fungerar som psykologiska referenspunkter. De anger när det uppfattas som socialt legitimt att lämna arbetslivet och formar därigenom de sociala normer som påverkar människors beteenden. Det är rimligt att anta att ju tydligare och tidigare dessa signaler kommuniceras, desto större möjlighet har individer att anpassa sina beslut.

Det är därför sannolikt att fler födda 1958 hade senarelagt sin pensionering om beslutet om höjd åldersgräns hade fattats och kommunicerats i god tid. Ett tidigt och tydligt besked hade gett människor möjlighet att ompröva redan gjorda planer och därmed förstärkt reformens genomslag – bland dem som inte är ekonomiskt beroende av grundskyddet eller sjukersättningen.

Tidsspannet mellan beslut och införande, samt hur reformen kommuniceras är därför viktiga faktorer för att reformen ska få fullt genomslag.

6.3 Behov av fortsatt uppföljning och utvärdering

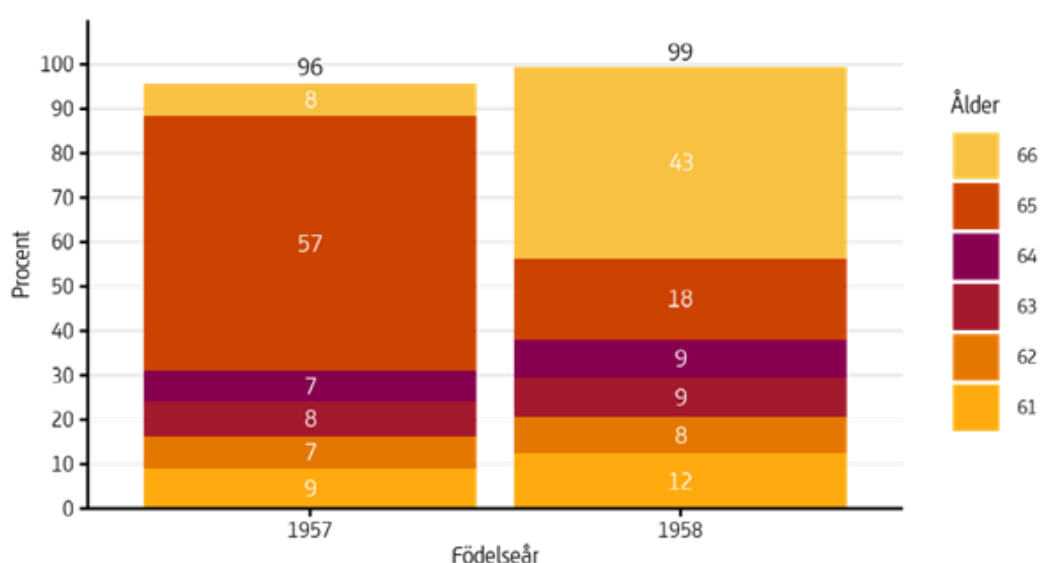
Normer förändras som sagt inte över en natt och vi har bara studerat den initiala effekten. För att förstå hur höjda åldersgränser påverkar människors pensioneringsbeteende är det viktigt att följa utvecklingen över tid. Det gäller särskilt inför nästa höjning till 67 år 2026 som ska genomföras under perioden 2026–2030 och som kommer att omfatta årskullarna 1960–1964. Den nya riktåldern kommer då att gälla för fler årskullar och ge dem längre framförhållning i sina pensionsbeslut, vilket kan förstärka normförändringen ytterligare.

Pensionsmyndigheten kommer att följa utvecklingen inom respektive kön för att identifiera eventuell påverkan på jämställdheten i pensionerna.

Bilaga 1. Data och deskriptiv statistik

Personer som hade sjukersättning året före riktåldern har starka ekonomiska incitament att ta ut pension när denna ersättning upphör, eftersom pensionen då blir deras primära försörjningskälla. På samma sätt har individer med låg eller obefintlig inkomstgrundad pension – som är beroende av garantipension – små möjligheter att öka sin pension genom att arbeta längre. Dessa grupper har därför starka skäl att ta ut pension vid riktåldern. När riktåldern höjdes från 65 till 66 år blev det en naturlig följd att dessa individer i årskullen 1958 i högre grad tog ut pension vid 66 års ålder.

Figur 3 Andel nya pensionärer per ålder och årskull, med garantipension eller sjukersättning, procent

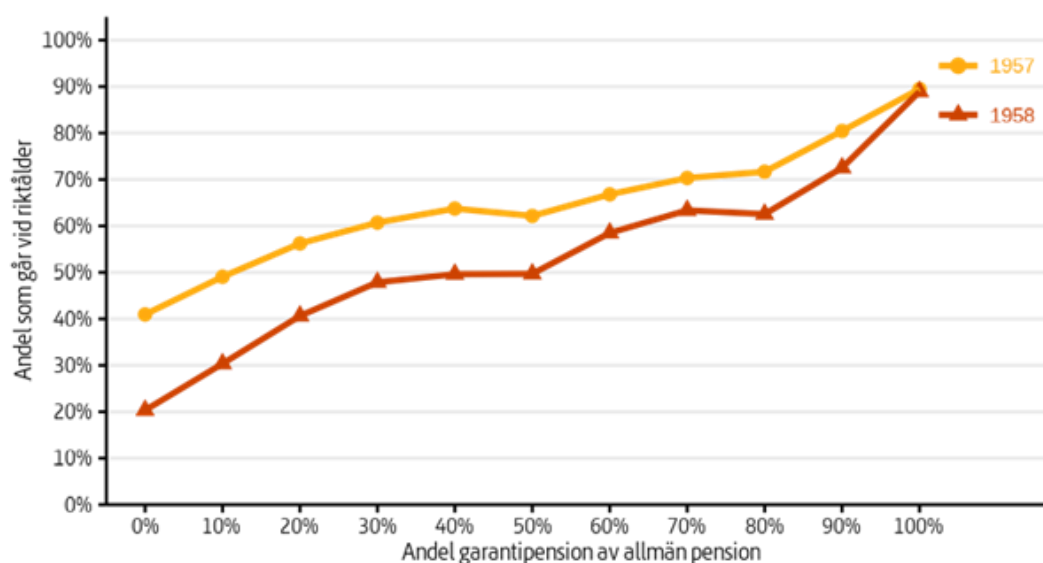


I Figur 4 och Figur 5 nedan har vi undersökt sambandet mellan att påbörja sitt pensionsuttag vid riktåldern och storleken på garantipensionen samt sjukersättningen för en population som består av samtliga individer som har påbörjat sitt pensionsuttag i vår obalanserade paneldata. En hög andel som tagit ut pension vid riktåldern indikerar att individerna i gruppen är påverkade av regelverket och ekonomiskt beroende av garantipensionen eller sjukersättningen. Korrelationen mellan att ha en hög omfattning sjukersättning och sedan få en stor andel garantipension när man går i pension är svag, så grupperna är att anse som åtskilda. För mer information om korrelationen se Tabell 6 i denna bilaga.

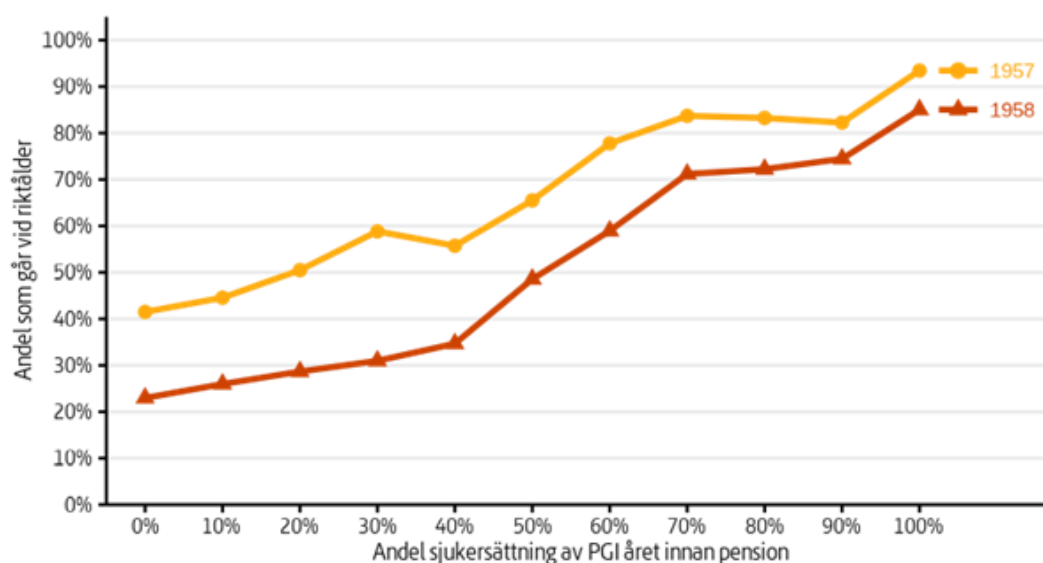
När garantipensionen utgör 100 procent av pensionen, är andelen som tar ut pension vid riktåldern 90 procent. Att nivån inte når upp till 100 procent beror på att gruppen omfattar personer med 96–100 procent garantipension, och bland dem som har någon del inkomstpension finns det individer som har tagit ut sin inkomstpension före riktåldern. Deras inkomstpension är väldigt låg, i genomsnitt ett 100-tal kronor och alltså inget som går att försörja sig på och i kronor blir

påverkan på den totala pensionen av det tidiga uttaget därför liten. Detsamma gäller för sjukersättningen där andelen som tar ut pension vid riktåldern endast uppgår till 85 procent för gruppen med 100 procent sjukersättning. I gruppen där sjukersättningen utgör mellan 96–100 procent av inkomsten finns det individer som har en relativ låg förmånsnivå, och kan därför välja att påbörja sitt pensionsuttag tidigare som komplement till sjukersättningen.

Figur 4 Andel som tar ut pension vid riktålder mot andel garantipension av allmän pension, för födda 1957 och 1958



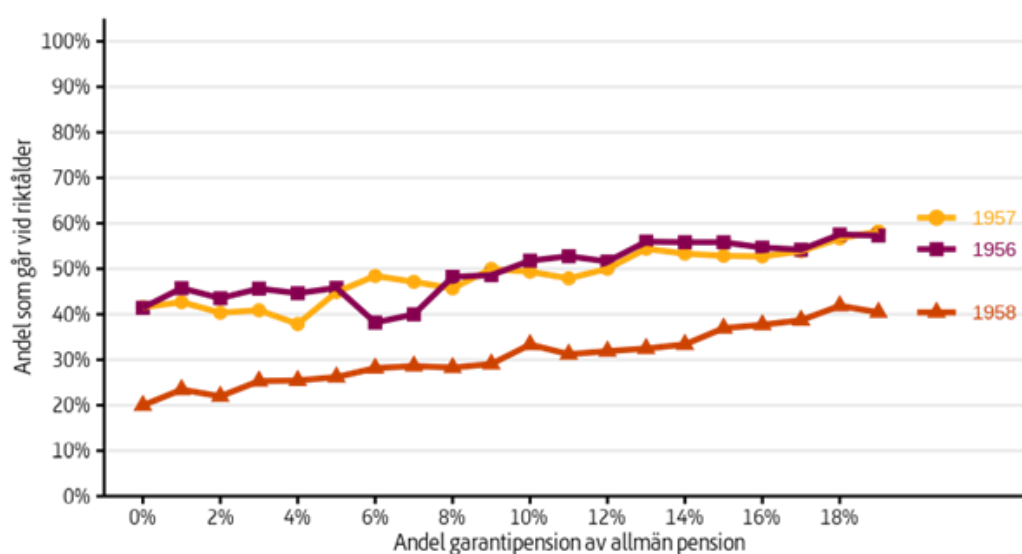
Figur 5 Andel som tar ut pension vid riktålder mot andel sjukersättning av pensionsgrundad inkomst, för födda 1957 och 1958



För att djupare undersöka vid vilka lägre andelar av förmånerna som personer blir regelstyrda till att ta ut pension vid riktåldern så har vi brutit ner dataunderlaget till

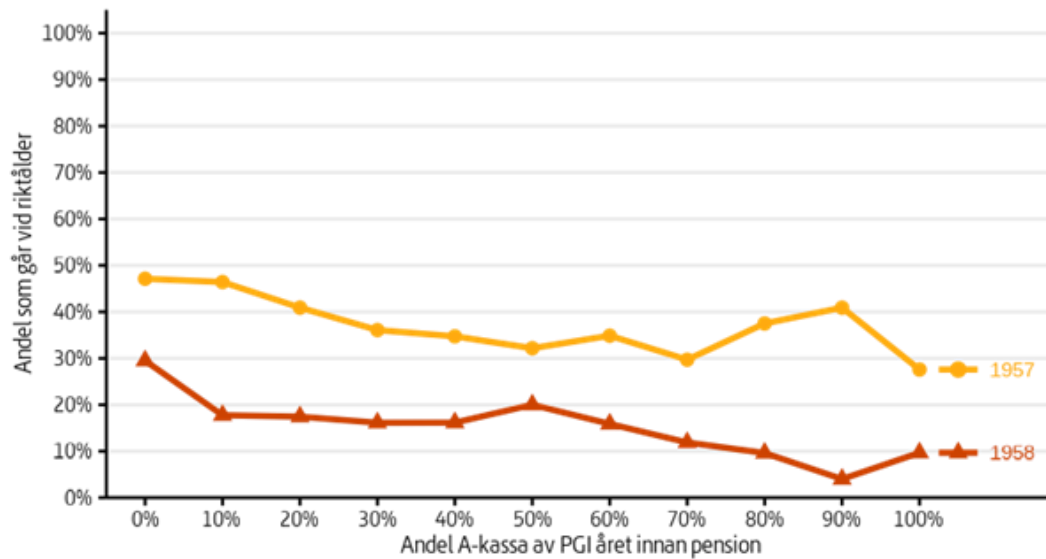
en lägre avrundningsnivå. Grupperna blir då mindre, och för sjukersättning blir de så små att en analys inte är genomförbar. Därför görs denna analys enbart för garantipension. Figur 6 visar att trenden för andelen som tar ut pension vid riktåldern för födda 1957 är något fallande upp till 5 procent. Även för födda 1956 är trenden relativt flack upp till 5 procent, och sjunker även tydligt vid 6 procent. För födda 1958 är trenden stadigt stigande, men de har också en lägre startpunkt samt att det finns en risk att vi ser både en regeleffekt och normeffekt som gör trenden opålitlig att fatta ett beslut om gränsvärde utifrån. Baserat på trenderna för årskullarna 1956 och 1957 drar vi slutsatsen att vi kan inkludera individer med upp till 5 procent av förmånerna.

Figur 6 Andel som tar ut pension vid riktålder mot andel garantipension av allmän pension, för födda 1956, 1957 och 1958

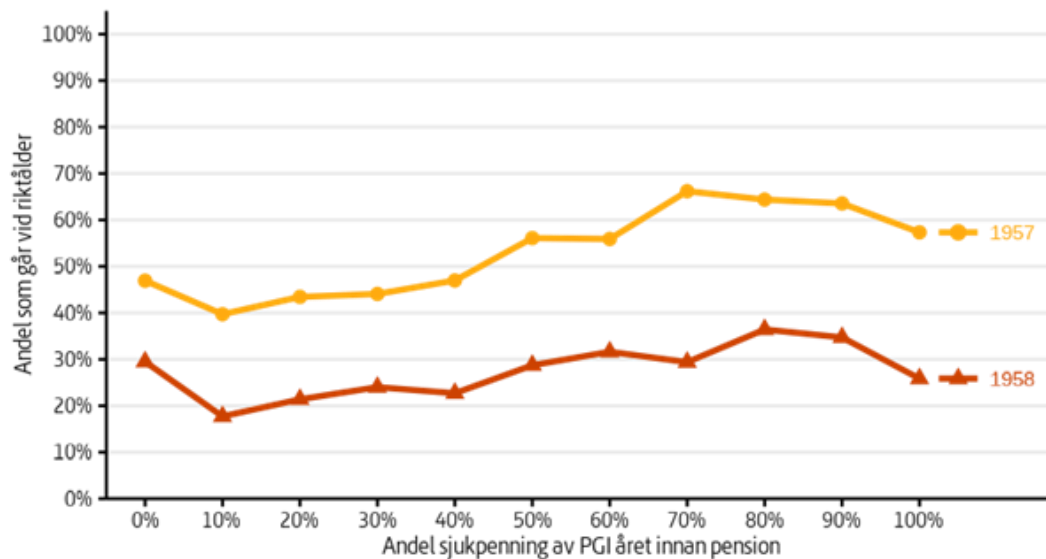


Vi har gjort motsvarande analys för förmånerna a-kassa och sjukpenning. Nedan visas graferna över andel som tar ut pension vid riktålder mot hur mycket a-kassa eller sjukpenning som andel av den pensionsgrundande inkomsten individen hade året innan pensionering. Graferna är precis som de tidigare gjorda på individer födda 1957 och 1958. Vi ser inget tydligt samband mellan ökat beroende av a-kassa eller sjukpenning och pensionsuttag vid riktåldern. För a-kassa verkar snarare ett omvänt samband finnas; ju större andel av individens inkomst som utgjordes av a-kassa året innan pensionering desto färre påbörjar sitt pensionsuttag vid riktåldern.

Figur 7 Andel som tar ut pension vid riktålder mot andel A-kassa av pensionsgrundad inkomst



Figur 8 Andel som tar ut pension vid riktålder mot andel sjukpenning av pensionsgrundad inkomst



Tabell 6 visar antalet observationer för hela dataunderlaget uppdelat per andel sjukersättning av pensionsgrundad inkomst innan pensionsuttag och andel garantipension av allmän pension. Populationen är mest koncentrerad vid värdet för ingen garantipension och ingen sjukersättning, sedan vid låga nivåer garantipension och ingen sjukersättning. Resterande del av populationen återfinns till huvuddel vid full sjukersättning eller full garantipension. Pearsons korrelationstest gav en korrelation mellan andel garantipension och andel sjukersättning om 9,95 procent och anses därför vara svag.

Tabell 6 Antalet observationer per andel garantipension och andel sjukersättning

		Andel sjukersättning											
		0%	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%	
Andel garantipension	0%	870 286	3 351	4 199	4 635	4 374	1 691	1 600	1 655	1 408	1 377	30 607	
	10%	151 823	1 264	1 867	2 819	2 191	865	917	802	735	873	27 227	
	20%	64 997	356	584	1 073	879	415	377	354	342	460	19 559	
	30%	32 950	166	211	255	267	148	136	114	116	158	10 071	
	40%	19 245	74	91	113	109	99	54	41	73	70	4 665	
	50%	10 994	21	49	45	19	23	32	28	28	39	2 145	
	60%	7 855	57	15	18	14	7	10	8	<4	27	1 471	
	70%	6 167	13	19	11	8	8	18	11	10	9	1 099	
	80%	5 795	7	7	5	8	<4	<4	<4	<4	7	502	
	90%	7 795	12	5	7	<4	<4	<4	0	0	0	975	
	100%	26 069	0	0	0	0	0	0	0	0	0	231	

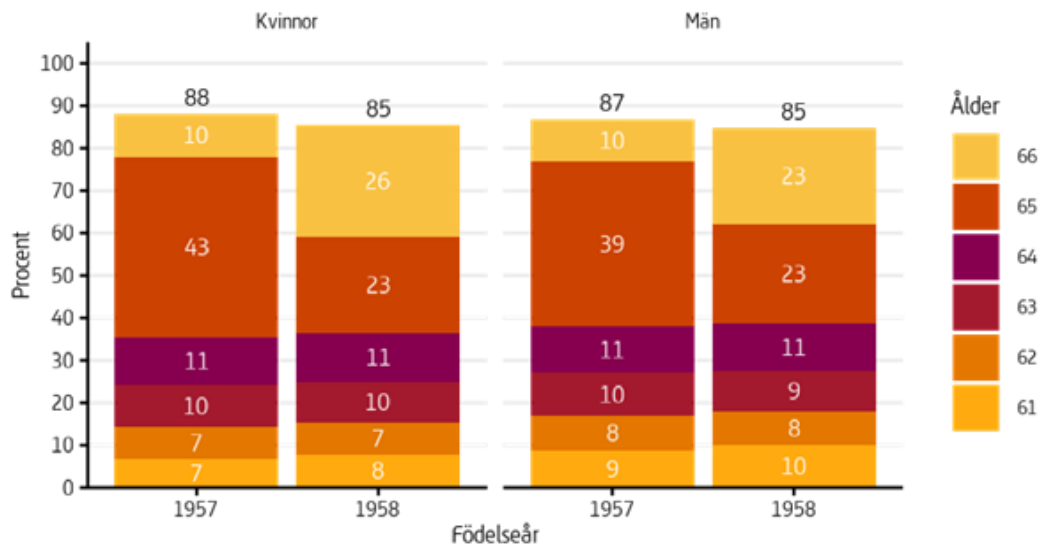
Tabell 7 visar antalet kvinnor och män i årskullarna 1957 och 1958 som var folkbokförda vid 66 års ålder, uppdelat på dem som hade sjukersättning året innan pensionsuttag och de som fick garantipension efter pensionsuttag. Notera att vissa av de individer som fick sjukersättning året innan pensionsuttag fick garantipension när de pensionerade sig, vilket innebär att det finns individer som är medräknade i båda kategorierna.

Tabell 7 Antal med garantipension och sjukersättning per kohort och kön

Kohort och förmån	1957 Garantipension	1957 Sjukersättning	1958 Garantipension	1958 Sjukersättning
Man	21 645	3 876	17 253	4 226
Kvinna	38 027	7 274	30 859	7 399
Totalt	59 672	11 150	48 112	11 625

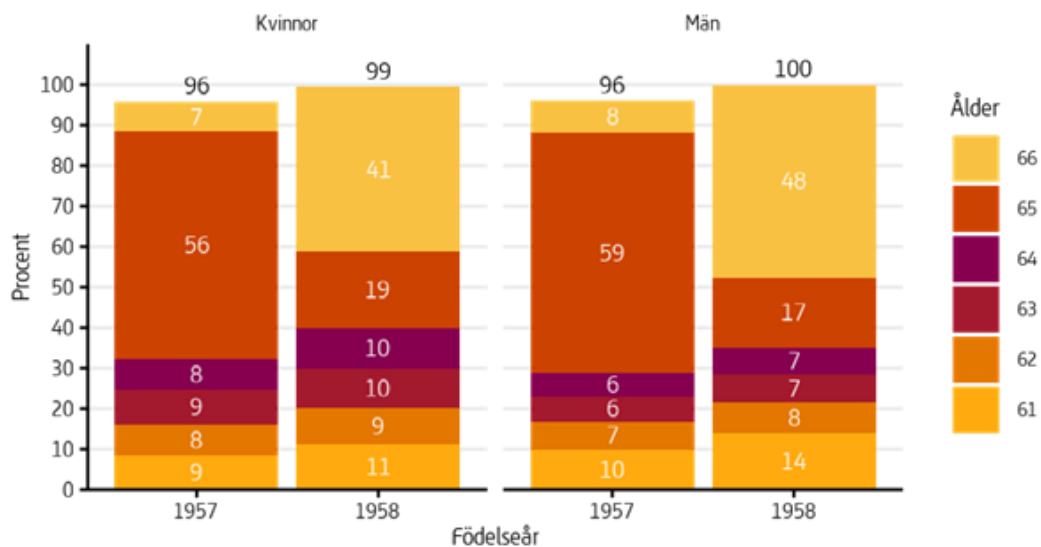
För att tydliggöra hur pensioneringsbeteendet ser ut deskriptivt för kvinnor respektive män i de studerade årskullarna visas motsvarande Figur 1 uppdelat per kön. Det som skiljer könen åt är att männen påbörjar sitt uttag av pension i de tidigaste åldrarna i något högre utsträckning, medan en större andel kvinnor påbörjar sitt uttag vid årskullens riktålder.

Figur 9 Andel nya pensionärer per ålder, årskull och kön, i procent



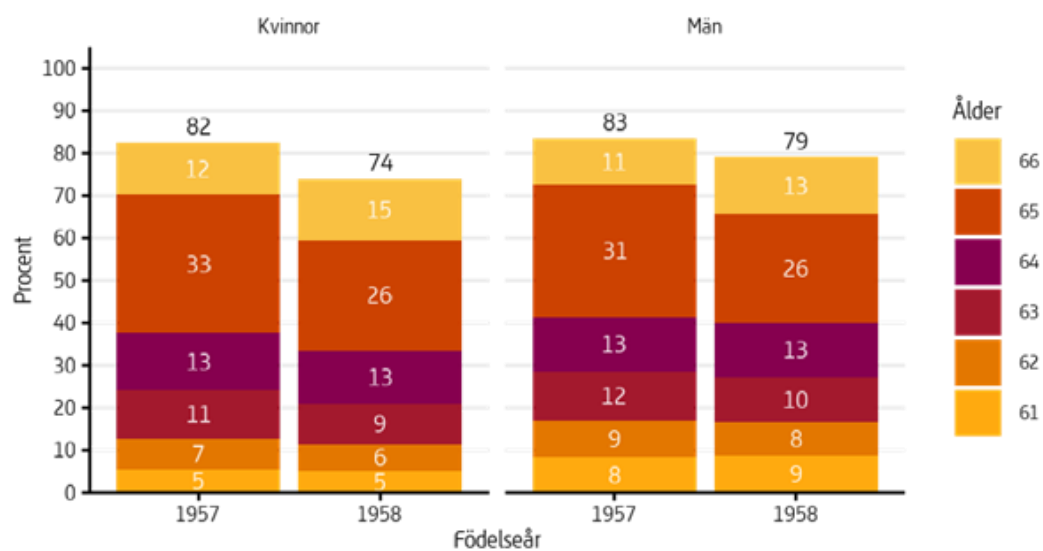
Tittar man istället enbart på de kvinnor respektive män som har garantipension eller sjukersättning, ger det en motsatt bild. Här påbörjar männen i något högre utsträckning sitt pensionsuttag vid riktåldern. Värt att nämna är att kvinnorna är cirka 10 000 fler individer per årskull i denna grupp, vilket öppnar upp för större variation i pensioneringsbeteendet.

Figur 10 Andel nya pensionärer per ålder, årskull och kön, med garantipension eller sjukersättning, i procent



Exkluderar man samtliga individer med garantipension och sjukersättning ser man ett liknande mönster som i Figur 9 och Figur 10. Däremot blir det också tydligt att kvinnor som inte har garantipension eller sjukersättning väntar längre med att ta ut pension än männen, då 74 procent av kvinnorna har tagit ut pension vid 66 eller tidigare för de födda 1958, jämfört med 79 procent av männen.

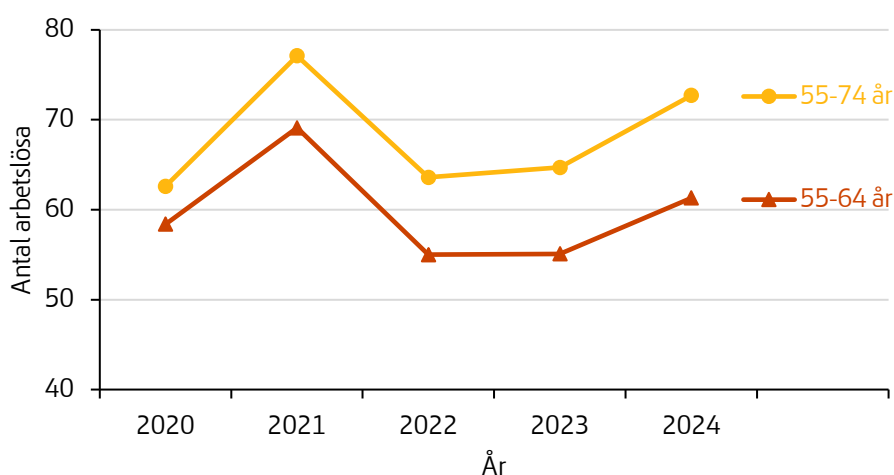
Figur 11 Andel nya pensionärer per ålder, årskull och kön, utan garantipension och utan sjukersättning, i procent



Bilaga 2. Konjunktur och andra störande faktorer

Eftersom vi inte kontrollerar för tid i regressionsmodellen beaktar vi inte eventuella skillnader i konjunkturläge och arbetsmarknad mellan årskullarna. Arbetslösheten hos äldre var i princip densamma för både födda 1957 och födda 1958 vid åldrarna 65–66 år (under 2022–2024), vilket talar för liknande förutsättningar för ett förlängt arbetsliv. Vid vilka åldrar som konjunkturläget påverkar pensioneringsbeteendet är dock inte givet. Arbetslösheten var relativt låg för födda 1958 när de var 64 år (2022), medan den var högre för födda 1957 vid samma ålder (2021). Årskullen född 1958 kan därför ha haft något bättre arbetsmarknad, och kan därför ha haft en ökad möjlighet till att senarelägga pensioneringen jämfört med födda 1957.

Figur 12 Arbetslösa i tusental, per åldersgrupp



Källa: SCB, Statistikdatabasen, tabell Arbetslösa 15–74 år (AKU) efter arbetslöshetstidens längd, kön och ålder, År 2005–2024. Arbetslöshetstid = totalt.

En annan nackdel med att vi inte kontrollerar för tid är att vi på det viset inte heller fångar upp förändringar i skatteregler under den studerade perioden som kan ha påverkat benägenheten att ta ut pensionen vid olika åldrar. Inkomstskattesystemet är utformat för att uppmuntra till ett längre arbetsliv och ett senare pensionsuttag. Det sker genom lägre skatt på arbete än på pension vid samma ålder (genom jobbskatteavdraget), och lägre skatt på pension och arbete från och med 67 års ålder (på grund av förhöjt grundavdrag och förhöjt jobbskatteavdrag). Skattesystemet innehåller inte drivkrafter att ta ut pension just vid riktåldern.

Sedan 2007 har regeringen infört och stegvis utvidgat de olika skatteavdragen. I våra analyser beaktar vi inte om dessa skatteförändringar har olika effekter på pensioneringsbeteendet hos de olika årskullarna.

I våra analyser av data ser vi att pensioneringsmönstret för årskullarna 1957 och 1958 i stort är likartat fram till 65 års ålder. Det tyder på att drivkrafterna har likartade ekonomiska effekter på de båda årskullarna fram till denna ålder.

Årskullarna hade liknande beskattning både på lön och pension vid 65 års ålder men därefter skiljer den sig åt. Vid 66 års ålder hade födda 1957 förhöjt jobbskatteavdrag, vilket födda 1958 fick först vid 67 års ålder. Födda 1957 fick senare även kompensation motsvarande förhöjt grundavdrag vid 66. Födda 1958 hade något lägre skatt på pension vid 66 än födda 1957 vid samma ålder. Vid 67 års ålder hade födda 1958 något lägre skatt på både pension och arbetsinkomster.²¹

Ytterligare en faktor som vi inte tar hänsyn till i modellen är att regelverket för sjukförsäkringen ändrades under den studerade perioden. Den 1 september 2022 infördes mer generösa regler för sjukersättning för äldre som också gav effekt i form av att ett ökat antal äldre beviljades förmånen.²² 2022 fyllde födda 1957 65 år och födda 1958 fyllde 64 år. Födda 1958 har alltså haft större möjlighet att beviljas sjukersättning vid 64 års ålder än födda 1957. Detta innebär att när vi studerar personer utan sjukersättning och garantipension kommer det i kontrollgruppen (födda 1957) sannolikt att finnas personer som skulle ha haft sjukersättning om de hade haft samma förutsättningar som den behandlade gruppen (födda 1958). Dessa personer har sannolikt en lägre benägenhet att skjuta upp sitt pensionsuttag än övriga i gruppen utan garantipension och sjukersättning (på grund av ohälsa²³), allt annat lika. Det innebär en överskattning av normförändringen, men påverkan bör vara liten då antalet med sjukersättning före pensionsuttaget endast är 475 personer fler för födda 1958 än födda 1957 (antalet totalt i gruppen utan sjukersättning och garantipension motsvarade 72 828 personer för födda 1957 och 71 725 för födda 1958).

Höjningen av garantipensionen 2022 tar vi hänsyn till i analysen, eftersom denna höjning skedde i augusti och vi utgår från beloppen i december året för pensionsuttaget när vi beräknar andel garantipension av total pension. Vi tar

²¹ År 2023 utökades jobbskatteavdraget för äldre och åldersgränsen för att få det förhöjda grundavdraget höjdes från 66 till 67 år. Det innebar en skattehöjning för 66-åringar. Födda 1957 som hade gått i pension fick inte skattesänkning vid 66 år 2023 som tidigare årskullar hade fått trots att de födda 1957 inte hade fått en höjd riktålder. De födda 1957 som lönearbetade under 2023 fick också betala samma sociala avgifter och egenavgifter som tidigare år trots att eventuell sjukpenning och sjukersättning upphörde under 2022 när de fyllde 65 år. År 2024 utökades jobbskatteavdraget och åldersgränsen för att få det förhöjda jobbskatteavdraget höjdes från 66 till 67 år. Det förhöjda grundavdraget höjdes och skatten för pensionärer sänktes därmed. En skattefri kompensation utbetalades 2024 till årskull 1957 eftersom de inte fick det förhöjda grundavdraget under 2023. År 2025 utökas jobbskatteavdraget. Det förhöjda grundavdraget höjs och skatten för pensionärer sänks därmed. Jobbskatteavdraget och det förhöjda grundavdraget trappas inte längre av vid höga inkomster, vilket leder till lägre marginalskatt vid höga inkomster. Se Pension och skatt, Pensionsmyndigheten 2025.

²² Se SOU 2024:26 s. 151.

²³ Inspektionen för socialförsäkringen drog i rapport 2020:7 ”Tidig och sen pensionering” slutsatsen att dålig hälsa har ett starkt samband med pensionering vid 65 års ålder eller tidigare, se s. 34f.

däremot inte hänsyn till inflationen som ledde till den kraftiga uppräknings av garantipensionen 2023. Den högre garantipensionen medför, allt annat lika, att fler födda 1958 fick garantipension året vid pensionsuttaget än födda 1957. Därmed kom fler bland födda 1958 över gränsvärdet på 5 procent och omfattades därför inte av analysen. Vi har identifierat cirka 4 000 personer bland födda 1957 där andelen garantipension höjs från 2022 till 2023 så att dessa inte längre uppfyller kraven för kontrollgruppen. När vi exkluderar dessa individer från regressionsanalysen påverkas estimaten något; punktestimatet för 65 år motsvarar då -5,7 procentenheter och punktestimatet för 66 år blir 2,1 procentenheter.

Bilaga 3. Känslighetsanalys och robusthetskontroll

Som känslighetsanalys gör vi kompletterande SiS-regressioner där vi inkluderar individer utifrån hur stor andel garantipension respektive sjukersättning före pensionering de uppbär. Regressionerna utförs i 10 procents intervall, där det första och sista steget är 5 procent, från en 0 procentig gräns för att exkluderas till att samtliga individer inkluderas. Vi utför alltså regressioner för olika delpopulationer. Sättet vi väljer ut kontrollgrupperna i årskull 1957 följer vårt sätt att välja ut delpopulationerna i årskull 1958. Nedan presenteras samtliga punktestimat för känslighetsanalysen av valt gränsvärde för garantipension och sjukersättning i regressionen för skillnad i andel nya pensionärer. Gränserna i tabellen nedan visar hur stor del som garantipensionen får utgöra av den allmänna pensionen respektive sjukersättningen av individens pensionsgrundande inkomst innan pensionsuttag för att inkluderas i respektive regressions urval.

Tabell 8 Känslighetsanalysresultat för skillnad i andel nya pensionärer

Urval	Ålder 61 * Behandlad	Ålder 62 * Behandlad	Ålder 63 * Behandlad	Ålder 65 * Behandlad	Ålder 66 * Behandlad	Observationer
Hela pop.	0,9% *	-0,5%	-0,9% *	-18,1% *	14,2% *	1 346 908
Gräns 95%	0,9% *	-0,5%	-1,0% *	-11,2% *	7,5% *	1 222 287
Gräns 85%	0,9% *	-0,6%	-1,0% *	-10,7% *	7,0% *	1 211 443
Gräns 75%	0,9% *	-0,5%	-0,9% *	-10,3% *	6,7% *	1 202 897
Gräns 65%	1,0% *	-0,5%	-0,9% *	-10,0% *	6,3% *	1 193 640
Gräns 55%	0,9% *	-0,5%	-0,9% *	-9,6% *	5,9% *	1 182 548
Gräns 45%	0,8% *	-0,6%	-0,9% *	-9,3% *	5,6% *	1 168 179
Gräns 35%	0,7%	-0,6%	-0,9% *	-8,6% *	4,9% *	1 140 836
Gräns 25%	0,6%	-0,6%	-1,0% *	-7,8% *	4,1% *	1 098 727
Gräns 15%	0,3%	-0,7%	-1,0% *	-6,7% *	3,3% *	1 026 724
Gräns 5 %	0,4%	-0,5%	-1,0% *	-5,5% *	2,7% *	869 025
Gräns 0 %	0,8%	-0,5%	-0,6%	-5,8% *	0,7%	669 986

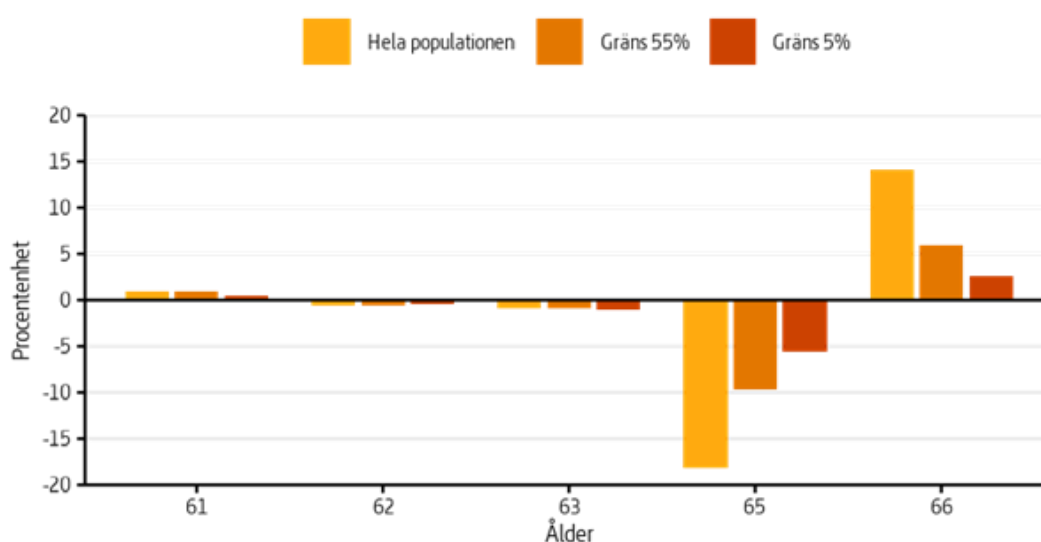
Not: Den övergripande signifikansnivån är 1 procent. Vi har tagit hänsyn till att vi har fem tester och med bonferronikorrektion innebär detta att vi har använt 0,2 procent risknivå vid varje enskilt signifikanstest. Denna nivå markeras med * i tabellen.

Känslighetsanalysen visar att ju fler individer som inkluderas som har en större andel garantipension eller sjukersättning, desto större blir effekten. Detta visar tydligt påverkan på estimaten av att fler som är regelstyrda inkluderas i regressionen. Hoppet mellan estimaten är särskilt stort mellan 95 procents gränsen och hela populationen. Ett annat intressant resultat är att även om vi exkluderar alla som har garantipension eller sjukersättning, till skillnad från vår huvudanalys där vi inkluderar de med maximalt 5 procents andel – det vill säga dem vars

garantipension utgör som mest 5 procent av den allmänna pensionen eller vars sjukersättning året före pensioneringen utgjorde som högst 5 procent av den pensionsgrundande inkomsten – så står sig effekten vid 65. Däremot minskar ökningen vid 66 betydligt. Det indikerar att en majoritet av dem som skjuter upp sitt uttag från 65, som inte har någon garantipension eller sjukersättning, väntar längre än till 66 för att ta ut sin pension.

Figur 13 illustrerar resultaten från tre regressioner i känslighetsanalysen, en är baserad på hela populationen och två är baserade på delpopulationer. I den första delpopulationen är de nyblivna pensionärer exkluderade vars garantipension utgör mer än 55 procent av den allmänna pensionen, och de nyblivna pensionärer vars sjukpenning året före pensioneringen motsvarade mer än 55 procent av den pensionsgrundande inkomsten. I den andra delpopulationen, som utgör vår huvudanalys för att skatta en normförändring, används gränsen 5 procent för exkludering.

Figur 13 Skillnad i andel nya pensionärer per ålder, i procentenheter, för årskull 1958



Resultaten i Figur 13 och från känslighetsanalysen i stort kan tolkas som att ju fler individer, av dem som rimligen är påverkade av regelverket för riktålder, som exkluderas från populationerna desto närmare kommer det skattade resultatet den renodlade normförändringen. Resultatet från regressionen med 5 procents gräns visar alltså den förändring i pensioneringsålder som kommer av att individerna själva har förändrat sin syn på åldersnormen för pensionering.

För ytterligare kontroll av validiteten gällande modellvalet genomför vi en placeboregression. Den genomförs genom att hämta in samma dataunderlag för födda 1956 som vi hämtar in för födda 1957 och 1958. Sedan applicerar vi en placebobehandling på födda 1957. Skillnaden i antalet nya pensionärer jämförs mellan kohorterna 1956 och 1957 vid varje ålder, med samma modell som vi

presenterat i kapitel 4. Eftersom det inte har skett någon reform som har påverkat pensionsvalen för dessa kohorter förväntar vi oss att resultaten för respektive ålder ska vara estimerat nära 0. Resultaten från robusthetskontrollerna presenteras nedan i Tabell 8 och 9. Först presenteras resultatet från regressionen med årskullarna födda 1956 och 1957, där årskull 1957 får en placebobehandling.

Tabell 9 Robusthetsresultat för placebobehandling

	Hela pop. Estimat	Hela pop. Standardfel	Ingen GARP / SA Estimat	Ingen GARP / SA Standardfel
Ålder 61 * Behandlad	0,9% *	0,2%	0,2%	0,3%
Ålder 62 * Behandlad	0,2%	0,2%	-0,1%	0,3%
Ålder 63 * Behandlad	-0,3%	0,2%	-0,6%	0,3%
Ålder 65 * Behandlad	-0,4%	0,2%	-1,5% *	0,3%
Ålder 66 * Behandlad	-1,1% *	0,2%	-1,3% *	0,3%
Observationer	1 353 667		910 033	

Not: Den övergripande signifikansnivån är 1 procent. Vi har tagit hänsyn till att vi har fem tester och med bonferronikorrektion innebär detta att vi har använt 0,2 procent risknivå vid varje enskilt signifikanstest. Denna nivå markeras med * i tabellen.

Regressionsresultaten för hela urvalet visar ingen effekt vid 65, vilket är det förväntade resultatet. Däremot har vi en negativ effekt vid 66. När dataurvalet sedan begränsas till de som inte har garantipension eller sjukersättning så finns det både en negativ effekt vid 65 och 66. Dessa är dock relativt små jämfört med resultatet från huvudregressionen. Som tidigare nämnts har det sedan tidigare funnits en trend där andelen som tar ut pension vid 65 har sjunkit.

Vi estimerar även en logitmodell istället för en OLS, då utfallsvariabeln är en kategorisk variabel som kan ta värden mellan 0 och 1. Standardfelen skattas med deltametoden. OLS är generellt sett bra att använda när intresset är att skatta genomsnittseffekter och detta gäller även när vi har binära oberoende variabler, vilket är fallet i denna studie (Johansson & Nordin, 2025; Huntington-Klein, 2021). Fördelen med OLS är att man får ut skattningarna i procentandelar direkt och med korrekta standardfel. Skattningarna från logitmodellen uttrycks som logaritmiska odds-kvoter. Eftersom intresset är att jämföra logitmodellens skattningar mot OLS-modellens skattningar behöver vi transformera logitmodellens skattningar till genomsnittliga riskdifferenser. Vi måste även transformera standardfelen. Storleken på de transformerade genomsnittliga riskdifferenserna kan dock jämföras med storleken på skattningarna från OLS, vilket är det vi jämför i denna robusthetskontroll. Det gör vi för att säkerställa att resultaten inte är beroende av modellvalet. Nedan presenteras de skattade genomsnittliga riskdifferenserna från logitmodellen. Antal observationer är något färre i logitmodellen till följd av att de

individer som inte har påbörjat sitt pensionsuttag vid 66 års ålder exkluderas ur regressionen.

Tabell 10 Robusthetsresultat för logit modell

	Hela pop. Estimat	Hela pop. Standardfel	Ingen GARP / SA Estimat	Ingen GARP / SA Standardfel
Ålder 61 * Behandlad	1,1% *	0,2%	0,3%	0,2%
Ålder 62 * Behandlad	-0,5%	0,2%	-0,9% *	0,2%
Ålder 63 * Behandlad	-1,0% *	0,2%	-1,4% *	0,3%
Ålder 65 * Behandlad	-21,1% *	0,4%	-5,9% *	0,5%
Ålder 66 * Behandlad	16,4% *	0,4%	3,4% *	0,4%
Observationer	1 146 587		682 531	

Not: Den övergripande signifikansnivån är 1 procent. Vi har tagit hänsyn till att vi har fem tester och med bonferronikorrektion innebär detta att vi har använt 0,2 procent risknivå vid varje enskilt signifikanstest. Denna nivå markeras med * i tabellen.

Logitmodellens skattade genomsnittliga riskdifferenser är i samma storleksordning som våra OLS-resultat. Vi bedömer därför att vår modell är tillräckligt robust och att resultaten inte är känsliga för vårt val av metod eller modell.

Bilaga 4. Beräkningsunderlag för skattning av antalet personer som påverkats av normförändring

Det totala antalet personer som förändrat sin pensioneringsålder på grund av förändrad norm beräknas enligt följande. Vi antar att populationen kan delas in i två grupper: de vars pensioneringsålder styrs av regelverket för riktålder, där samtliga skjuter upp sin pension från 65 år till 66 år, och de som inte påverkas av regelverket för riktålder men som kan påverkas av en normförändring. I den senare gruppen ingår både personer med och utan sjukersättning respektive garantipension.

För att skatta antalet personer som har förändrat sitt pensioneringsbeteende på grund av en normförändring använder vi vidare två uppgifter som vi har beräknat utifrån resultatet från regressionerna i Bilaga 3: den procentuella förändringen av andelen som tar ut pension vid 65 för hela årskullen samt den procentuella förändringen av andelen som tar ut pension vid 65 för gruppen som har upp till 5 procent garantipension och sjukersättning (i det följande benämnd gruppen utan garantipension och sjukersättning).

Vi utgår från följande ekvation:

$$\alpha = p * 1 + (1 - p) * n$$

där

α = den totala procentuella minskningen av andelen som tar ut pension vid 65 års ålder för årskullen födda 1958

p = andel som är påverkad av regelverket där samtliga tar ut pension vid riktåldern

n = procentuell minskning av andelen som tar ut pension vid 65 års ålder för årskullen födda 1958, för gruppen som inte är påverkad av regelverket men som kan påverkas av en normförändring

Om vi antar att normförändringen är lika stor för samtliga individer som inte är påverkade av regelverket för riktålder, oavsett omfattning av garantipension eller sjukersättning, kan vi beräkna n utifrån vår regression över gruppen utan garantipension och sjukersättning. Vi tar nedan punktestimatet för förändringen i procentenheter dividerat med andelen som tog ut vid 65 års ålder för födda 1957. α får vi på motsvarande vis men utifrån en regression för hela populationen.

$$n = 5,5 \text{ procentenheter} / 31,7 \text{ procent} = 17,4 \text{ procent}$$

$$\alpha = 18,1 \text{ procentenheter} / 40,7 \text{ procent} = 44,4 \text{ procent}$$

När vi vet α och n kan vi skatta hur stor andel i den totala populationen som är påverkad av regelverket för riktålder (det vill säga p). Det kan vi göra eftersom vi antar att samtliga som är påverkade av regelverket tar ut pension vid riktåldern, det vill säga skjuter upp pensioneringsåldern från 65 års ålder (vi anger $p * 1$ i ekvationen).

Vi kan då lösa ut andelen påverkade av regelverket för riktåldern, p :

$$0,444 = 0,174 - 0,174 p + p$$

$$0,27 = 0,826p$$

$$p = 0,33$$

Utifrån det resultatet kan vi sedan beräkna antalet personer som skjutit upp pensionsuttaget vid 65 års ålder på grund av norm enligt följande:

Andel pensionärer som tog ut pension vid 65 års ålder för födda 1957 * Antal pensionärer födda 1958 vid 65 års ålder * $(1 - p) * n$, vilket motsvarar

$$0,407 * 110\,603 * 0,67 * 0,174 \approx 5\,300 \text{ personer.}$$

Det bör noteras att det är möjligt att normeffekten är starkare för dem med mer garantipension och sjukersättning. Detta skulle innebära att vår uppskattning underskattar antalet personer som skjutit upp pensionen på grund av förändrad norm. Uppgiften bör därför ses som en approximation.

För att skatta antalet personer som tagit ut pension vid 66 års ålder på grund av norm behöver vi endast beräkna n , eftersom p motsvarade 0 för 66 åringarna födda 1957 (det vill säga, för födda 1957 var det ingen som var påverkad av regelverket för riktålder som tog ut pension vid 66 års ålder – samtliga tog ut vid 65 års ålder). Antalet som tog ut pension vid 66 års ålder på grund av förändrad norm blir då:

Andel pensionärer som tog ut pension vid 66 års ålder för födda 1957 * Antal pensionärer födda 1958 vid 66 års ålder * n

Vi har beräknat ett spann för antalet personer som uppskattas ha skjutit upp pensionen vid 65 års ålder på grund av förändrad norm till mellan 3 500 och 6 000 individer, vilket motsvarar 3,2–5,4 procent av årskullen. Det lägsta (min) antalet utgörs endast av personer utan garantipension och sjukersättning där vi utgår från punkttestimatet i regressionen minus 1,96 standardavvikelse. Vi får då en minskning av andelen nyblivna pensionärer vid 65 på 5,0 ($= 5,5 - 1,96 * 0,3$) procentenheter, multiplicerat med antalet pensionärer utan garantipension och sjukersättning som tog ut pension vid 65 års ålder (70 624) blir ungefär 3 500 personer.

Det högsta (max) antalet skattas enligt ekvationen ovan, där n beräknas utifrån punkttestimatet plus 1,96 standardavvikelser och α beräknas utifrån punkttestimatet minus 1,96 standardavvikelser. Andelen nyblivna pensionärer vid 65 har då minskat med 6,0 ($= 5,5 + 1,96 * 0,3$) procentenheter, vilket ger n på 19,0 ($= 6,0 / 31,7$) och ett α motsvarande 0,43 ($= (18,1 - 1,96 * 0,2) / 40,7$), vilket ger ett p motsvarande 0,30 och ett antal personer motsvarande ungefär 6 000 ($= 0,41 * 110 603 * 0,7 * 0,190$).

På motsvarande vis har ett spann beräknats för ökningen av antalet personer som tog ut pension vid 66 års ålder till mellan 1 500 och 3 100 personer. Det lägsta (min) antalet utgörs endast av personer utan garantipension och sjukersättning där vi utgår från punkttestimatet i regressionen minus 1,96 standardavvikelser. Vi får då en ökning av andelen nyblivna pensionärer vid 66 på 2,2 ($= 2,7 - 1,96 * 0,3$) procentenheter, multiplicerat med antalet pensionärer utan garantipension och sjukersättning som tog ut pension vid 66 års ålder (69 757) blir ungefär 1 500 personer. Det högsta (max) antalet beräknas utifrån punkttestimatet plus 1,96 standardavvikelser. Andelen nyblivna pensionärer vid 66 har då ökat med 3,2 ($= 2,7 + 1,96 * 0,3$) procentenheter, vilket ger n på 28,5 ($= 3,2 / 11,6$) och ett antal personer motsvarande ungefär 3 100 ($= 0,1 * 109 779 * 0,72 * 0,275$).

Referenser

- Behaghel, Luc, and David M. Blau. (2012). "Framing Social Security Reform: Behavioral Responses to Changes in the Full Retirement Age." *American Economic Journal: Economic Policy* 4 (4): 41–67. DOI: 10.1257/pol.4.4.41.
- Cribb, Jonathan, Emmerson, Carl and Tetlow Gemma. (2016). "Signals matter? Large retirement responses to limited financial incentives." *Labour Economics*, Volume 42: 203-212. DOI: 10.1016/j.labeco.2016.09.005.
- Ds 2014:12. Ekonomiska effekter av ett längre arbetsliv.
- Huntington-Klein, Nick. (2021). "The Effect: An introduction to Research Design and Causality." "<https://theeffectbook.net/index.html>"
- Inspektionen för socialförsäkringen. (2020). "Tidig och sen pensionering", rapport 2020:7.
- Johansson, Per, Nordin, Mattias. (2025). "Regression med R och Python – Introduktion och fördjupning." Studentlitteratur.
- Lalive, Rafael, Arvind Magesan, and Stefan Staubli. (2023). "How Social Security Reform Affects Retirement and Pension Claiming." *American Economic Journal: Economic Policy* 15 (3): 115–50. DOI: 10.1257/pol.20200686.
- Pensionsmyndigheten (2025a). Pensionsåldrar och arbetslivets längd.
- Pensionsmyndigheten (2025b). Pension och skatt.
- Seibold, Arthur. (2021). "Reference Points for Retirement Behavior: Evidence from German Pension Discontinuities." *American Economic Review* 111 (4): 1126–65. DOI: 10.1257/aer.20191136.
- Sjögren Lindquist, Gabriella. (2013). "Om effekter på arbetsutbud och pensionering av förändringar av pensionsåldern – en forskningsöversikt." Rapport till Pensionsåldersutredningen (S 2011:05).
- SOU 2013:25. Åtgärder för ett längre arbetsliv.
- SOU 2024:26. En utvärdering av förändringar i sjukförsäkringens regelverk under 2021 och 2022.
- SOU 2025:41. Pensionsnivåer och pensionsavgiften – analyser på hundra års sikt.

www.pensionsmyndigheten.se

